

nr 1 (39) – luty 2009 – numer specjalny

XXII OLIMPIADA WIEDZY EKONOMICZNEJ

Środowisko naturalne
w procesie gospodarowania

Spis treści

Elżbieta Mączyńska Cywilizacja lasu – łańcuch przyczynowości.....	1
Andrzej Graczyk Ekonomiczne podstawy ochrony środowiska	3
Grzegorz Wałęga Informacja o przebiegu i wynikach zawodów I i II stopnia (szkolnych i okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej w roku szkolnym 2008/2009	13
Zestaw pytań z zawodów I stopnia (szkolnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej..... opracował: Grzegorz Wałęga	23
Zestaw pytań z zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej..... opracował: Grzegorz Wałęga	28
Z życia PTE i OWE	32
opracowali: Andrzej Muszyński i Artur Pollok	

Redaktor naukowy: Artur Pollok

Opracowanie redakcyjne i korekta: Agnieszka Bąk

Wydawca:

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne

ul. Nowy Świat 49

00-042 Warszawa

tel. 022 551 54 01, 022 551 54 05, faks 022 551 54 44

www.pte.pl, e-mail: zk@pte.pl

ISSN 1507-1383

Skład i druk:

TECHNET Sp. z o.o.

ul. Biskupińska 3A

30-732 Kraków

Nakład: 5000 egz.

Elżbieta Mączyńska

Prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego

Cywilizacja lasu – łańcuch przyczynowości

Współcześnie nie trzeba już chyba nikogo przekonywać, że świat stoi wobec wielkiego, trudnego, groźnego i narastającego problemu naruszania równowagi ekologicznej. W wyniku tego coraz częściej doświadczamy niebezpiecznych, zagrażających życiu człowieka skutków skażenia powietrza, wód, skażeń we florze i faunie, a w konsekwencji – skażeń żywności. Bogactwo nie dość, że nie chroni przed skażeniami, to w dodatku właśnie bezrefleksyjna pogoń za bogactwem i nieokiełznany konsumpcjonizm są jednymi z pierwotnych czynników naruszania równowagi ekologicznej.

Naruszenie równowagi ekologicznej odczuwamy w życiu codziennym, m.in. gdy stykamy się ze skażoną wodą, żywnością, powietrzem itp. Sprawia to, że komfort życia znacznie się zmniejsza i – paradoksalnie – dotyczy to większości krajów najbogatszych, mimo rosnącego poziomu produktu krajowego brutto (PKB), odzwierciedlającego poziom krajowego bogactwa.

„Jesteśmy jak wielka ryba, która została wyciągnięta z wody i wściekle rzuca się i podskakuje, usiłując do niej powrócić. W takim stanie ryba nigdy nie pyta, gdzie wyląduje po następnym uderzeniu ogonem. Czuje jedynie, że jej obecna sytuacja jest nieznośna i że trzeba spróbować czegoś innego”. Cytat ten to chińskie powiedzenie, do którego nierzadko odwołują się m.in. badacze transformacji w Chinach. Przytacza je także Lester

C. Thurow w swej niezwykle pouczającej książce pt. *Przyszłość kapitalizmu. Jak dzisiejsze siły kapitalizmu kształtują świat jutra*¹.

Nieprzypadkowo zatem wskazuje się na zawodność miernika PKB w ocenie jakości życia. Stąd też trwają poszukiwania nowych miar rozwoju, dobrobytu i jakości życia, a jedną z nowszych jest Gross National Happiness Index (GNH), czyli „wskaźnik szczęścia krajowego brutto”. We wskaźniku tym uwzględniany jest nie tylko wzrost gospodarczy, ale i kwestie sprawiedliwości społecznej, ochrony wartości kulturowych, jakości rządzenia i zarządzania gospodarką oraz sprawami publicznymi i wreszcie dbałość o środowisko naturalne. Grzegorz W. Kołodko zachęca do rozwijania tego kierunku badawczego, proponując „zintegrowany indeks pomyślności” i wskazując zarazem, że choć dotychczas miernik GNH nie znajduje szerszego zastosowania w analizach, to „zainspirował poważny ferment myślowy i naukowy ruch na międzynarodową skalę, z systematycznie prowadzonymi studiami, publikacjami i okresowo odbywającymi się konferencjami”².

Wobec narastających zagrożeń ekologicznych trudno przecenić wagę tego typu inspiracji w odniesieniu do dbałości o środowisko naturalne. Brak należytej dbałości o środowisko naturalne wywołuje syndrom „psa zżerającego własny ogon”. Degradacja naturalnego środowiska prowadzi bowiem do „ekologicznej dewaluacji i wywłaszczenia”³. Zawarty w tytu-

le tego tekstu *łańcuch przyczynowości* działa tu na zasadzie bumerangu. „Efekt bumeran-gowy może wyrażać się nie tylko w bezpośrednim zagrożeniu życia, lecz również uderzać w media pośredniczące jak: pieniądz, posiadanie, legitymizacja. Trafia on nie tylko w pojedynczego sprawcę. Oddziałując bezpośrednio i egalitarnie, wciąga we współcierpienie ry-czałtem wszystkich. Śmierć lasów powodu-je nie tylko wymieranie gatunków ptaków, zmniejsza się również ekonomiczna wartość posiadania lasu czy ziemi. (...) Chodzi jednak o tę samą zasadę: własność traci na wartości, w pelzający sposób następuje *ekologiczne wy-właszczanie*”⁴.

Jak podkreśla Takeshi Umehara – jeden z wybitnych filozofów japońskich – „*Tamten świat* w kulturze lasu jest tylko jednym ze stadiów w cyklu wiecznego powrotu. (...) Ludzkość zrozumiała wreszcie, że może prze-trwać, tylko dzięki pokojowemu współlistnie-niu z innymi formami życia”⁵.

Pozostaje mieć nadzieję, że to zrozumienie przemieni się w czyny. Niezbędna jest aktyw-ność w przeciwdziałaniu degradacji środowiska naturalnego. Dlatego też Polskie Towarzystwo Ekonomiczne uznając tę problematykę za priorytetową, postanowiło włączyć ją do pro-gramu Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej. XXII edycja tej Olimpiady dotyczy właśnie ekologii

i jej ekonomicznych (choć oczywiście nie tyl-ko) aspektów. Tematyce tej poświęcony jest też ten „Biuletyn”, który zapoczątkowuje triadę wydawniczą, obejmującą również dwa kolejne „Biuletyny” dotyczące ekologii.

Zrzeszone w Polskim Towarzystwie Ekono-micznym środowisko ekonomistów wyraża nadzieję, że taka inicjatywa stanowić będzie jeden z ważnych czynników sprzyjających nie tylko rozwojowi wiedzy ekonomiczno-ekolo-gicznej, ale także sprzyjających intensyfikacji prac przeciwdziałających naruszaniu równo-wagi ekosystemu oraz intensyfikacji działań ukierunkowanych na przywrócenie i trwałe utrzymanie tej równowagi.

Przypisy

1. L.C. Thurow, *Przyszłość kapitalizmu. Jak dzi-siejsze siły kapitalizmu kształtują świat jutra*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1999, s. 7.
2. G.W. Kołodko, *Wędrujący świat*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2008, s. 272.
3. U. Beck, *Spółczesność ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002, s. 51 i nast.
4. Tamże, s. 51.
5. Cyt. za: Ch. Hampden-Turner, A. Trompenaars, *Siedem kultur kapitalizmu: USA, Japonia, Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Szwecja, Holandia*, Dom Wydawniczy ABC, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2000, s. 127.

Ekologia i ochrona środowiska to (...) nie tylko wielki przemysł, kopal-nie i huty. To także Twoje i moje codzienne gesty, to Twoja i moja kuchnia, łazienka, garaż, ogród. To wybór przez Ciebie i przeze mnie środków ko-munikacji, sposobu spędzania wolnego czasu i taka ochrona środowiska zaczyna się najbliżej: najbliżej w tym pokoju, mieszkaniu, domu.

(Eryk Mistewicz)

Andrzej Graczyk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Ekonomiczne podstawy ochrony środowiska

Ochrona środowiska odgrywa coraz większą rolę we współczesnym gospodarowaniu. Polityka ekologiczna najczęściej wyraża cele i efekty przedsięwzięć ochronnych w postaci osiągnięcia określonych parametrów oddziaływania na środowisko. Na problem należy jednak patrzeć także z ekonomicznego punktu widzenia. Rosnące znaczenie ochrony środowiska wymaga wydawania na ten cel coraz większych środków. Konieczne jest zatem określenie, czy **istnieje optymalny poziom chronienia środowiska i w jaki sposób można go osiągnąć?** Poniżej przedstawiono, jakich odpowiedzi na to pytanie udziela ekonomia neoklasyczna.

Funkcje środowiska

Funkcje środowiska w działalności gospodarczej można sprowadzić do trzech sytuacji:

1. Środowisko jako dostawca czynników wytwórczych – dostarcza czynników produkcji jako dóbr (towarów), zarówno tych, które samo wytworzyło jako dobra pierwotne (dóbr mineralnych, ryb) i które zostały pobrane ze środowiska, jak i takich, które powstały w wyniku świadomej działalności produkcyjnej, z wykorzystaniem zasobów i sił przyrody (np. rośliny uprawne).
2. Środowisko jako usługa – środowisko umożliwia transfer kosztów, tzn. jest medium, które odbiera zanieczyszczenia oddziałujące następnie na inne podmioty (odbiorców kosztów zewnętrznych), a także udostępnia zdolność asymilacyjną do przyjęcia tych składników działalności gospodarczej i innej, które powstają jako dobra niechciane lub wręcz przeszkadzające tworzeniu i wykorzystaniu dóbr pożądanых.
3. Środowisko jako stan – jako całość tworzy warunki działalności gospodarczej, tzn. z punk-

tu widzenia podmiotów nadaje się do umieszczenia w nim działalności mającej przynosić poprawę dobrobytu (temperatura, klimat, dostępność wód, ukształtowanie powierzchni itp.); w tym sensie może istnieć środowisko, które nie jest przydatne do owej działalności, choć jednocześnie nie jest zanieczyszczone.

Funkcje te zazwyczaj odpowiadają świadomym, ale po części także nieuświadomianym przez podmioty gospodarujące i konsumentów, oczekiwaniom pod adresem środowiska. **Wypełniając te funkcje w pożądanym przez podmioty stopniu i zakresie, środowisko przyczynia się do powstawania spodziewanych przez podmioty korzyści.** Zakłócenia w pełnieniu tych funkcji sprawią, że nie zostaną osiągnięte korzyści zakładanych rozmiarów. Może to dotyczyć zarówno realizowanych na bieżąco korzyści, jak i korzyści przyszłych. Z punktu widzenia podmiotów–odbiorców źródłem ekologicznych kosztów zewnętrznych są zakłócenia w pełnieniu przez środowisko swoich funkcji (przy założeniu, że oczekiwania podmiotów dotyczące tych funkcji środowiska się nie zmieniają).

W funkcji drugiej – usługowej – środowisko można uważać za zasób dostarczający specyficznej usługi, którą jest środowiskowa pojemność asymilacyjna w zakresie zanieczyszczenia: zdolność przyjęcia i zneutralizowania emitowanego zanieczyszczenia. Dzięki istnieniu pojemności asymilacyjnej środowiska nie wszystkie zanieczyszczenia (zakłócenia) środowiska docierają od sprawcy do poszkodowanego. W przypadku nadmiernego wykorzystania zasobów środowiska można mówić o niewłaściwej alokacji tego zasobu. Cechą powstających wtedy kosztów zewnętrznych jest to, że ich występowanie świadczy o nadmiernym, a więc nieoptymalnym wykorzystaniu zasobów środowiskowych¹. W istocie więc ekologiczny koszt zewnętrzny można roz-

patrywać z punktu widzenia wykorzystywania zdolności asymilacyjnej środowiska bez odpowiedniej opłaty za tę usługę (bez opłaty lub przy zbyt niskiej opłacie).

Gdy środowisko tworzy warunki działalności (trzecia funkcja), podejście podmiotów do korzystania ze środowiska jest zwykle inne. Prawa własności nie są wyłączne. **Środowisko jako warunek działalności reprezentuje najczęściej cechy „dobra wspólnego” i poszczególni korzystający z niego mają tego świadomość. Oczekują oni jednak, że środowisko będzie zapewniać odpowiednie dla nich warunki działania.** Z reguły oczekiwania te nie wiążą się z gotowością do dokonywania wysiłków na rzecz tego, aby środowisko miało właściwą jakość, a w szczególności – z gotowością do ponoszenia odpowiednich nakładów. W przypadku, gdy działania tego typu są podejmowane, u wielu podmiotów pojawia się zachowanie typowe dla „jeźdźca na gapę” („pieczeniara”) – oczekują, że dzięki wysiłkom innych będą mogli korzystać z efektów, sami nie podejmując podobnych czynności. Możliwość wystąpienia takich zachowań wynika z braku zdefiniowania, ewentualnie niedostatecznego zdefiniowania, praw własności w odniesieniu do środowiska.

W drugiej, a szczególnie w trzeciej funkcji środowisko ma często charakter dobra publicznego. Najczęściej za dobra publiczne uważa się te dobra, których dostępność dla jednego podmiotu kojarzy się nieodłącznie z dostępnością dla wszystkich innych (zasada niewyłączności) oraz których konsumpcja przez jeden podmiot nie utrudnia konsumpcji innym (zasada niekonkurencyjności). Większość dóbr, które traktuje się w teorii ekonomii jako dobra publiczne, nie spełnia wszystkich warunków, jakie stawia się rozwiązaniom modelowym. Dotyczy to także dóbr środowiskowych.

Publiczny charakter mają także dobra negatywne (antydobry), jak np. nadmierne zanieczyszczone powietrze czy woda. Oddziałują one na wszystkich (spełniona jest zasada niewykluczalności) oraz są niezależne od liczby odbiorców–poszkodowanych (zasada nierywalizacyjności)². Ponadto występuje też zasada nieubylwalności – odbieranie zanieczyszczeń przez narażonych nie zmniejsza uciążliwości dla innych podmiotów³. Samo korzystanie z zanieczyszczonego środowiska łączy się najczęściej z wyższymi kosztami w porównaniu z korzyściami związanymi z użytkowaniem do-

bra. Dobrowolne wykluczenie się z konsumpcji takiego dobra oznacza naruszenie przynajmniej dwóch modelowych kryteriów wyróżniania dobra publicznego. Podmiot, który chce uniknąć zanieczyszczeń, ponosi dodatkowe koszty, w porównaniu z sytuacją, gdy środowisko nie jest zanieczyszczone.

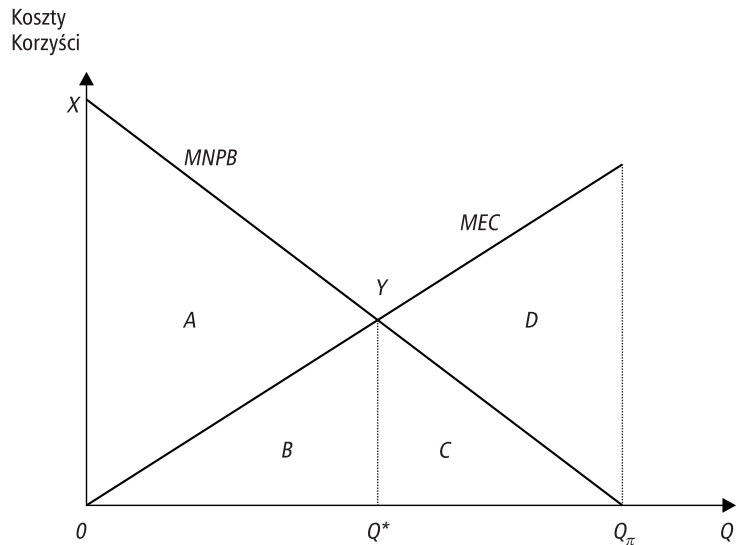
Ekologiczne koszty zewnętrzne

W definiowaniu efektów zewnętrznych stosuje się dwa podejścia. Jedno z nich dotyczy charakteru relacji między podmiotami, a drugie koncentruje się na niedoskonałości (braku) rynków. Zgodnie z pierwszym podejściem dla definiowania efektów zewnętrznych istotne znaczenie ma wpływ działań jednych podmiotów na funkcje użyteczności lub funkcje produkcji innych podmiotów. Typowa jest tu definicja: „efekty zewnętrzne występują wówczas, gdy indywidualna funkcja użyteczności bądź funkcje produkcji zawierają zmienne, których działanie, kształtując w rzeczywistości przebieg tych funkcji, nie zależy od danych podmiotów”⁴. Zgodnie z drugim podejściem definicja efektów zewnętrznych przyjmuje brzmienie: „efekty zewnętrzne występują wówczas, gdy w gospodarce opartej na zdecentralizowanych procedurach regulacyjno- optymalizacyjnych występują niedostateczne bodźce do tworzenia efektywnych rynków i czynników produkcji, co prowadzi do sytuacji, w której równowaga rynkowa nie spełnia warunków optymalności Pareto”⁵.

Ekologiczny koszt zewnętrzny pojawia się więc wskutek ograniczenia przydatności czynników przyrodniczych do pełnienia swoich funkcji produkcyjnych i konsumpcyjnych. Ograniczenie powstaje w ścisłym związku z działalnością sprawców tych zakłóceń, realizujących swoją funkcję celu. Koszty mają charakter upodmiotowiony, na ogół wymierny, choć nie zawsze przez poszkodowanych uświadamiany. Sprawcy kosztów są zwykle świadomi tego, że wprowadzenie zakłóceń do środowiska może naruszyć interesy innych podmiotów. Brak lub niejednoznaczność zdefiniowania praw własności do środowiska czyni jednak próbę przerwania kosztów na innych atrakcyjną ekonomicznie.

W szerokim ujęciu ekologicznych kosztów zewnętrznych niezbędne staje się więc uwzględnienie ich wspólnego czy też publicznego charakteru. Odnosi się to szczególnie do ujmowania śro-

Rysunek 1. Ekonomiczna definicja optymalnego poziomu zanieczyszczenia
 Źródło: D.W. Pearce, R.K. Turner, *Economics of Natural Resources and the Environment*, Harvester Wheatsheaf, New York–London–Toronto–Sydney–Tokyo 1990, s. 62.

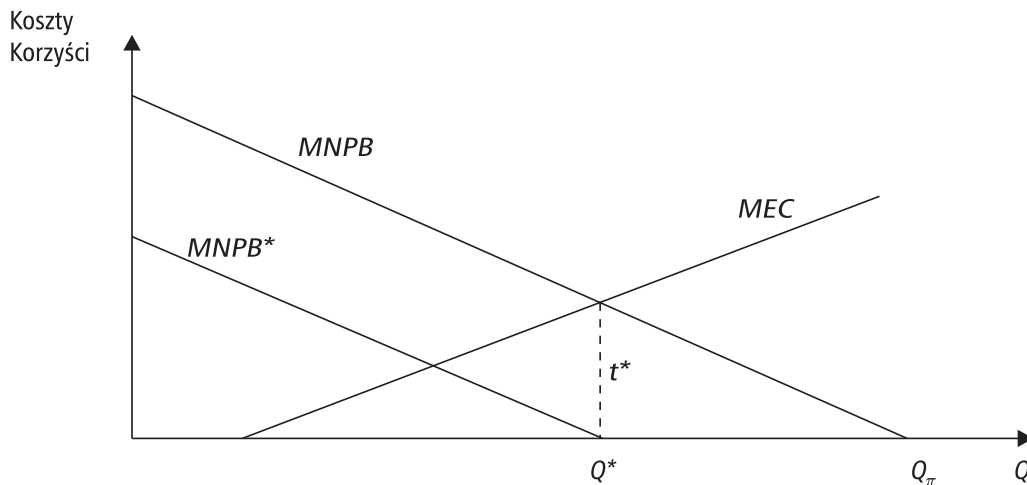
dowiska w funkcji celu podmiotów–odbiorców, korzystających z drugiej funkcji środowiska (środowisko dostarcza specyficznej usługi, którą jest środowiskowa pojemność asymilacyjna w zakresie zanieczyszczenia) i trzeciej (środowisko jako całość tworzy warunki działalności gospodarczej). **Ekologiczny koszt zewnętrzny w szerokim ujęciu to technologiczny koszt zewnętrzny powstający za pośrednictwem środowiska w przypadku, gdy funkcja celu podmiotów korzystających ze środowiska zawiera określone dobra środowiskowe, które powinny być dostępne na poziomie odpowiednim dla realizacji ich celów i nie pogarszającym ich pozycji w stosunku do innych podmiotów.** O szerokim rozumieniu tego terminu można mówić przy założeniu, że funkcję celu podmiotów poszkodowanych tworzą także określone cechy środowiska, a sprawca naruszeń nie musi być zidentyfikowany (wówczas istotną staje się kategoria „współprzyczyniania się” do pogorszenia tych elementów składowych funkcji celu).

Optymalny poziom zanieczyszczenia i ochrony środowiska

Zanieczyszczenie środowiska i działalność ochronna (redukcja zanieczyszczeń) to problemy ekonomiczne⁶. Ich poziom powinien być regulowany z punktu widzenia maksymalizacji dobrobytu społecznego. **Podstawową zasadą**

przy ustalaniu optymalnego poziomu emisji zanieczyszczeń jest spełnienie warunku równości krańcowego zysku netto producenta i krańcowego kosztu zewnętrznego. Sytuację tę przedstawia rys. 1.

Na rys. 1 krzywa *MNPB* określa krańcowe prywatne korzyści netto producenta działającego w warunkach rynku konkurencji doskonałej⁷, a krzywa *MEC* – krańcowe koszty zewnętrzne, odpowiadające zmianie (wzrostowi lub spadkowi) całkowitych kosztów zewnętrznych, powodowanej zmianą aktywności emitenta (poziomu produkcji). Zakłada się przy tym, że wielkość emisji zanieczyszczeń jest proporcjonalna do poziomu (produkcji) aktywności emitenta zanieczyszczeń, który został oznaczony na osi odciętych jako Q . Krańcowe korzyści netto producenta są odpowiednikiem krańcowego zysku netto (różnicy między przychodami krańcowymi – w warunkach doskonałej konkurencji równymi cenie – a prywatnymi kosztami krańcowymi wytwarzania). Prywatne korzyści producenta osiągają maksimum, gdy producent wytwarza w ilości Q_{π} . Powierzchnia leżąca pod krzywą *MNPB* przedstawia całkowity (prywatny) zysk netto producenta (*TP*). Gdy producent będzie wytwarzał ilość Q_{π} , jego zysk prywatny będzie odpowiadać powierzchni składającej się z trzech pól: $A + B + C$. Społeczeństwo będzie jednak wtedy ponosić koszty zewnętrzne, ilustrowane przez powierzchnię leżącą poniżej krzywej *MEC*. Całkowite koszty zewnętrzne (*TEC*) przy produkcji Q_{π} są sumą trzech pól: $B + C + D$.

Rysunek 2. Ustalenie optymalnego podatku t^* za jednostkę emisji

Źródło: D.W. Pearce, R.K. Turner, *Economics...*, op. cit., s. 86.

Spółeczeństwo jest zainteresowane maksymalizacją różnicy między TP a TEC . Jest to korzyść społeczna netto ($TP - TNC$). Odpowiada ona różnicy powierzchni pól $A - D$. Poziom aktywności ekonomicznej emitenta zanieczyszczeń, określony jako Q^* , jest ze społecznego punktu widzenia optymalny dla tego producenta. Przyjęcie takiego poziomu aktywności/produkcji sprawia, że producent nie uzyska korzyści ilustrowanej polem C . Jednocześnie społeczeństwo nie poniesie kosztów zewnętrznych, które reprezentuje pole $C + D$, a tylko koszty zewnętrzne o wielkości odpowiadającej powierzchni B (trójkąt OYQ^*).

Z ekonomicznego punktu widzenia warunkiem maksymalizacji dobrobytu społecznego nie jest zatem ani poziom produkcji, który ustaliłby producent zgodnie z zasadą maksymalizacji zysku, ani zerowy poziom emisji, ale poziom Q^* , który odpowiada kryterium maksymalizacji korzyści społecznych netto.

Internalizacja ekologicznych kosztów zewnętrznych – podstawy teoretyczne

Internalizacja kosztów zewnętrznych oznacza ich „uwewnętrznienie”, czyli wprowadzenie do rachunku kosztów wewnętrznych tego podmiotu, który powoduje powstawanie kosztów zewnętrznych. W teorii podaje się trzy podstawowe sposoby internalizacji tych kosztów:

- podatek Pigou,

- teoremat Coase’a,
- połączenie sprawcy i odbiorcy (wspólne dostarczanie dóbr).

Podatek Pigou

Podstawą rozwiązania nazywanego podatkiem Pigou jest założenie, że internalizacja kosztów zewnętrznych oznacza przypisanie tych kosztów ich sprawcom. Skoro występowanie efektów zewnętrznych prowadzi do rozbieżności między indywidualnymi (prywatnymi) a krańcowymi społecznymi kosztami produkcji, to celem internalizacji jest usunięcie tej rozbieżności. Powinno to prowadzić do spadku poziomu produkcji dóbr, których produkcja i/lub używanie (konsumpcja) generuje koszty zewnętrzne, ewentualnie powinno spowodować, że podmiot odpowiedzialny za tworzenie kosztów zewnętrznych (sprawca) podejmie działania zmniejszające strumień zanieczyszczeń.

W przypadku występowania kosztów zewnętrznych osiągnięcie optimum Pareto wymagałoby dodatkowej ceny za generowanie kosztu zewnętrznego dla zanieczyszczających oraz zerowej ceny za konsumpcję efektu zewnętrznego (zanieczyszczenia) dla odbiorców (poszkodowanych). Nie może to być normalna cena rynkowa, która ze swej natury jest symetryczna wobec obu stron transakcji. Zatem osiągnięcie rozwiązania optymalnego wymaga nie cen rynkowych, lecz instrumentów fiskalnych, które posiadałyby te asymetryczne cechy.

Teoretyczną podstawą takiego kierunku internalizacji kosztów zewnętrznych jest tzw. podatek Pigou. **Zastosowanie tego podatku ma na celu wyrównanie kosztów prywatnych i kosztów społecznych**⁸. W przypadku problemu zanieczyszczenia środowiska podatek uświadamiałby sprawcom zanieczyszczenia rzadkość dóbr środowiskowych (a konkretnie – zdolności środowiska do asymilacji zanieczyszczeń) i stwarzałyby bodźce do bardziej oszczędnego ich wykorzystywania.

Przedsiębiorstwo działające na rynku konkurencji doskonałej przed nałożeniem podatku za optymalny poziom aktywności uzna Q_π (zob. rys. 2). W celu redukcji wielkości emisji zanieczyszczeń władze publiczne mogą nałożyć na przedsiębiorstwo taki podatek (opłatę) od jednostki emisji, który spowoduje zmniejszenie krańcowych korzyści netto firmy do poziomu zapewniającego optymalny ze społecznego punktu widzenia (tzn. z uwzględnieniem także zewnętrznych kosztów emisji zanieczyszczeń) poziom aktywności ekonomicznej. Z uwagi na to, że podatek wliczany jest w koszty, przez co zmniejsza zysk przedsiębiorstwa, oznacza to przesunięcie krzywej *MNPB* w lewo i w dół, do położenia *MNPB**. Uiszczając podatek za emisję i kierując się maksymalizacją zysku prywatnego, przedsiębiorstwo wybierze wielkość produkcji Q^* .

Znajdujący się na rys. 2 odcinek t^* jest opłatą, którą musi ponieść firma za jednostkę emisji. Odzwierciedla ona tzw. podatek Pigou, który odpowiada wielkości krańcowych kosztów zewnętrznych (*MEC*) przy optymalnym poziomie aktywności ekonomicznej. Wielkość podatku ustala się indywidualnie dla każdego z emitentów. Zgodnie z teorią efektów zewnętrznych powinna być ona równa krańcowym kosztom zewnętrznym przypadającym na tę jednostkę produktu (zmianę aktywności), z którymi te koszty są związane.

W warunkach niedoskonałej konkurencji wielkość podaży dobra oddziałuje bezpośrednio na jego cenę rynkową. Rys. 3 przedstawia sytuację, w której optymalna produkcja przedsiębiorstwa mającego monopol podaży danego dobra określona jest na poziomie Q_π . Równowaga przedsiębiorstwa maksymalizującego prywatną korzyść (zysk) jest określona przez punkt zrównania się przychodu krańcowego z prywatnym kosztem krańcowym ($MR = MC_1$). Jednocześnie z produkcją dobra związane jest powstawanie kosztów zewnętrznych. Suma prywatnego kosztu krań-

cowego MC_1 oraz krańcowego kosztu zewnętrznego *MEC* to krańcowy koszt społeczny (*MSC*). Optymalna ze społecznego punktu widzenia powinna być taka wielkość produkcji, przy której krańcowy koszt społeczny wytwarzania dobra zrówna się z jego ceną ($MSC = P$). Cenę spełniającą taki warunek monopol wyznaczy na krzywej popytu *D*, wtedy gdy zmieni się położenie krzywej kosztów krańcowych. Takiej potencjalnej cenie odpowiada wielkość produkcji Q^* .

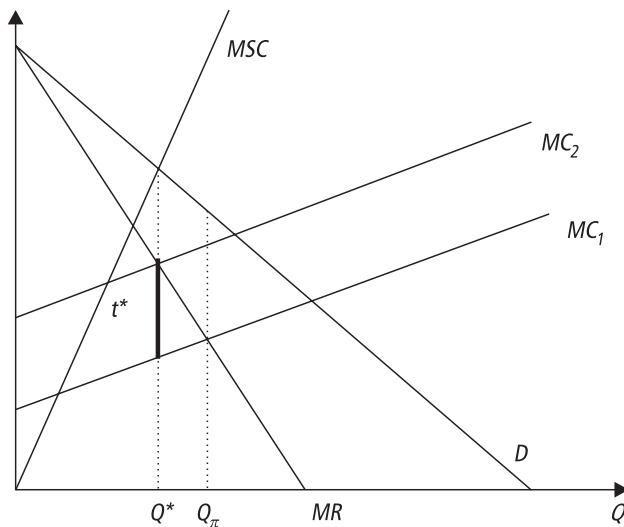
W sytuacji przedstawionej na rys. 3 wprowadzenie podatku ekologicznego od jednostki produkowanego dobra (optymalnego podatku Pigou) o wymiarze t^* przesunie równoległe w górę krzywą kosztu krańcowego, z położenia MC_1 do położenia MC_2 . Nowy punkt równowagi będzie oznaczał mniejszy poziom podaży Q^* . Wielkość podatku odpowiada różnicy między przychodem krańcowym a kosztem krańcowym dla optymalnej ze społecznego punktu widzenia produkcji (dla $MR > MC_1$; $t^* = MR^* - MC_1^*$), co zapewnia, że $MR^* = MC_2^*$ i $MSC = P$.

Teoremat Coase'a

Ronald Coase otrzymał w 1991 r. Nagrodę Nobla w dziedzinie ekonomii za „dokonanie przełomu w rozumieniu struktury instytucjonalnej gospodarki”. W swojej najważniejszej pracy – artykule pt. *The Problem of the Social Cost*, opublikowanym w 1960 r., zaproponował on nowatorski sposób internalizacji kosztów zewnętrznych⁹. Podstawą jego podejścia było twierdzenie nazywane teorematem Coase'a: **jeśli są możliwe nic nie kosztujące negocjacje, prawa własności są dobrze zdefiniowane, a redystrybucja dochodów nie ma wpływu na wartości krańcowe, to:**

- 1) alokacja zasobów będzie identyczna niezależnie od alokacji praw własności,
- 2) alokacja będzie efektywna (w sensie optimum Pareto), a tym samym problem efektów zewnętrznych zostanie wyeliminowany.

Rozwiązanie proponowane przez Coase'a zakłada symetrię praw własności do środowiska. W tym sensie za powstawanie kosztów zewnętrznych odpowiedzialny jest zarówno podmiot emitujący zanieczyszczenia, jak i odbiorca kosztów zewnętrznych. Odpowiedzialność odbiorcy wynika stąd, że gdyby na miejsce swej działalności wybrał inny rejon, np. rejon niezanieczyszczony, to koszty zewnętrzne nie powstawałyby.

Rysunek 3. Podatek Pigou w warunkach niedoskonałej konkurencji

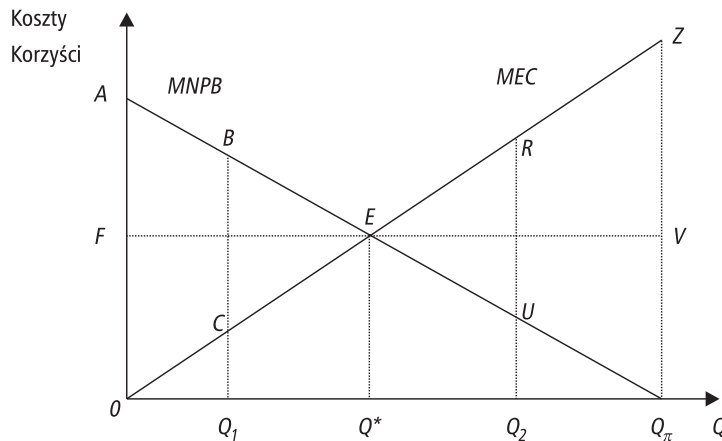
Źródło: A. Graczyk, *Ekologiczne koszty zewnętrzne. Identyfikacja, szacowanie, internalizacja*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2005, s. 143.

Podstawą regulacji optymalnego poziomu zanieczyszczenia i ochrony środowiska powinno więc stać się określenie praw własności w stosunku do korzystania z zasobów środowiska, w tym także praw do korzystania ze zdolności środowiska do asymilacji zanieczyszczeń. W ten sposób podmiot zamierzający wprowadzić zanieczyszczenia do środowiska musiałby dysponować prawem do emisji zanieczyszczeń. Natomiast podmiot, któremu zanieczyszczenie przynosiłoby szkody, mógłby od podmiotu powodującego zanieczyszczenie odkupić prawa do korzystania ze środowiska. Możliwa byłaby także inna alokacja praw własności – gdyby posiadał je podmiot emitujący zanieczyszczenia, to odbiorca zanieczyszczeń, chcąc zmniejszyć powodowane nimi straty, mógłby te prawa odkupić od emitenta. **Prawa te mogłyby być więc za odpowiednią rekompensatą przenieszone z jednych podmiotów na inne.** Zarówno ilość przenoszonych uprawnień, jak i wysokość ich ceny byłyby ustalane w drodze dobrowolnych pertraktacji między zainteresowanymi stronami. Przeprowadzane transakcje kupna–sprzedaży miałyby w efekcie charakter analogiczny do transakcji obejmujących inne czynniki produkcji (z punktu widzenia producenta) lub inne dobra konsumpcyjne (z punktu widzenia konsumenta). **Oznacza to, że mechanizm rynkowy objąłby także te cechy użytkowe środowiska przyrodniczego, które mogą przynosić korzyści różnym podmiotom.** Związany z tym byłby koszt nabycia uprawnień do korzystania ze śro-

dowiska. Prowadziłoby to, zdaniem Coase’a, do optymalnej – w sensie Pareto – alokacji uprawnień oraz do optymalnego – w sensie ekonomicznym – poziomu działalności służącej zapobieżeniu lub likwidacji szkód.

Mechanizm dokonywania odpowiednich transakcji (przetargu) ilustruje rys. 4. W przykładzie tym zakłada się istnienie dwóch podmiotów – emitenta zanieczyszczeń (przedsiębiorstwa) i odbiorcy zanieczyszczeń.

W przypadku, gdyby prawa do zanieczyszczania (wykorzystania asymilacyjnej pojemności środowiska) posiadał zanieczyszczający, maksymalizowałby swoje korzyści przy poziomie aktywności Q_1 . Krańcowy koszt zewnętrzny odbiorcy zanieczyszczeń miałby wielkość Q_2 . Jeżeli podmiot doznający szkód uznałby, że jest on wyższy od opłaty za nabycie uprawnień do korzystania ze środowiska, to zaproponowałby szkodzącemu rekompensatę za to, by ten odsprzedał mu część praw do emisji zanieczyszczeń, a przez to zmniejszył ilość emitowanych zanieczyszczeń. Gdyby emitent zmniejszył poziom aktywności do Q_2 , to ponownie powstałoby pole do efektywnego przetargu. Odbiorca zanieczyszczeń skłonny jest zapłacić emitentowi za zmniejszenie o jednostkę zanieczyszczenia kwotę nie większą od odpowiadającej odcinkowi Q_2R (poszkodowany nie proponuje rekompensaty wyższej od ponoszonej szkody). Emitent zgodzi się na przyjęcie rekompensaty tylko wówczas, jeśli opłata nie będzie niższa od traconej korzyści, ilustrowanej odcinkiem Q_2U . W ten sposób w drodze przetar-

Rysunek 4. Optymalizacja poziomu zanieczyszczenia za pomocą przetargu między emitentem a odbiorcą zanieczyszczeń

Źródło: A. Graczyk, *Teoremat Coase'a jako podstawa rynkowej optymalizacji poziomu zanieczyszczeń i ochrony środowiska* [w:] B. Fiedor (red.), S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk, *Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 93.

gu poziomą aktywności emitenta będzie zmierzać do wielkości Q^* , która odpowiada optymalnemu ze społecznego punktu widzenia poziomowi zanieczyszczenia.

Całkowitą korzyść społeczną z obniżenia aktywności emitenta z poziomu Q_π do Q^* wyraża pole $Q_\pi EZ$ (jako różnica między zredukowanymi całkowitymi kosztami zewnętrznymi a zmniejszonymi całkowitymi korzyściami prywatnymi emitenta). Obie strony przetargu uzyskują korzyści. Całkowita opłata przekazana emitentowi przez odbiorcę zanieczyszczeń to pole Q^*EVQ_π . Odbiorcy zanieczyszczeń po jej zapłaceniu pozostaje zatem korzyść EZV . Korzyść emitenta z redukcji emisji to różnica między całkowitą opłatą a wielkością ograniczonych korzyści własnych (Q^*EQ_π), co ilustruje pole EVQ_π .

W przypadku, gdyby punktem wyjścia przetargu była aktywność emitenta na poziomie Q_1 , to stwierdziłby on, że koszty krańcowe (Q_1C) zapobieżenia szkodom są niższe od korzyści, jaką da mu posiadanie prawa do dodatkowej jednostki emisji (Q_1B). Będzie więc zainteresowany zakupem takiego prawa. Z kolei odbiorca zanieczyszczeń stwierdzi, że korzyść (rekompensata w postaci opłaty za zbycie prawa do korzystania z pojemności asymilacyjnej środowiska) jest wyższa od dodatkowych kosztów, jakie z tytułu dodatkowego zanieczyszczenia będzie musiał ponieść. Zdecyduje się więc na odsprzedanie tego prawa, co umożliwi przedsiębiorstwu zwiększenie poziomu aktywności. W drodze efektywnego przetargu zwiększałby się on aż do Q^* .

Całkowitą korzyść społeczną ze zwiększenia produkcji emitenta z 0 do Q^* wyraża pole OAE (różnica między całkowitą korzyścią prywatną emitenta a całkowitymi kosztami zewnętrznymi poniesionymi przez odbiorcę zanieczyszczeń). Całkowita opłata za nabycie przez emitenta pozwoleń na emisję odpowiada polu $0FEQ^*$. Korzyść netto emitenta to pole FAE . Korzyść netto odbiorcy zanieczyszczeń to różnica między otrzymaną całkowitą opłatą a kosztami ekologicznymi ($0EQ^*$), co odpowiada polu $0FE$.

W ten sposób, niezależnie od początkowej alokacji praw do zanieczyszczania, mechanizm rynkowy prowadziłby do takiego rozmieszczenia uprawnień do zanieczyszczania środowiska, aby nikt nie mógł poprawić swej pozycji kosztem uszczerbku dla innego podmiotu. Poziomą jakość środowiska, a więc i kosztów zewnętrznych byłby wówczas optymalny w sensie Pareto. W konsekwencji tego nie byłyby potrzeby regulacji poziomu zanieczyszczenia i ochrony środowiska przez państwo, ponieważ efektywnie dokonałby tego mechanizm przetargu między emitentami a odbiorcami (rynek praw do emisji)¹⁰.

Integracja odbiorcy i sprawcy

Tworzenie podmiotów wspólnych jest w gospodarce zjawiskiem typowym. Integracja jest uwarunkowana względami natury ekonomicznej (np. większy zysk, rozszerzenie rynku zby-

tu), technologicznej (np. wspólne źródło zaopatrzenia, realizacja następujących po sobie etapów cyklu technologicznego, przyjęcie wspólnego standardu) i organizacyjnej (łączenie organizacji, podział pracy między dotąd konkurującymi podmiotami). **Natomiast w dziedzinie ochrony środowiska nie ma zbyt wielu doświadczeń wykorzystania fuzji podmiotów lub celów.** Za typowe można uznać realizowanie wspólnych przedsięwzięć przez podmioty, które są sprawcami zanieczyszczeń, np. tworzenie wspólnych wysypisk odpadów czy też wspólnej dla kilku podmiotów oczyszczalni ścieków.

W rozwiązaniu teoretycznym chodzi jednak o łączenie celów i/lub podmiotów, z których jeden jest sprawcą, a drugi odbiorcą zanieczyszczeń. Można tu przedstawić hipotetyczne przykłady sensownych rozwiązań. Przykładowo kopalnia węgla brunatnego może powodować szkody w znajdującej się obok elektrowni, związane z drenażem wód podziemnych przez wyrobisko kopalni, odkształceniami gruntu, wstrząsami tektonicznymi. Z kolei elektrownia powoduje szkodliwe dla obiektów kopalni emisje z procesów spalania czy ze składowisk popiołów. W przypadku połączenia obu podmiotów nie tylko koszty te stają się wewnętrznymi dla nowego przedsiębiorstwa, ale łatwiej o przeprowadzenie w nim pewnych przedsięwzięć organizacyjno-technicznych, które przyniosą zmniejszenie dotychczasowych emisji, np. wody z odwadniania kopalni zostają wykorzystane w procesie wytwarzania energii w elektrowni, a popioły ze spalania posłużą do wypełnienia niecki po odkrywkowym wydobyciu węgla.

Natomiast przykładem rozwiązania polegającego na integracji celów bez łączenia organizacyjnego podmiotów mogłaby być działalność elektrowni wodnych usytuowanych na jednej rzece i korzystających ze zbiorników piętrzących wodę (stopni wodnych). Elektrownia usytuowana w górze rzeki będzie w korzystny dla siebie sposób gromadziła zapasy wody i będzie wypuszczać wodę ze zbiornika wtedy, gdy zyski ze sprzedaży prądu będą największe. Położona na niższym stopniu wodnym elektrownia będzie otrzymywać napływ wody nie zawsze w porze dla siebie korzystnej – niekiedy będzie musiała bezproduktywnie wypuszczać wodę ze zbiornika (w czasie, gdy popyt na prąd jest niewielki, a do zbiornika napłynie woda z wyżej położonego stopnia wodnego). Oznacza to dla niej utratę potencjalnych korzyści. Jeśli jednak obie elektrownie dojdą do

porozumienia w sprawie wspólnej sprzedaży prądu, również sposób gospodarowania wodą będzie dostosowany do wspólnego celu.

Wydaje się, że **ważną przeszkodą w upowszechnieniu się takiego sposobu internalizacji jest brak identyfikacji kosztów zewnętrznych, zarówno przez sprawców, jak i – szczególnie – przez odbiorców zanieczyszczeń.** Wskutek tego podmioty nie są w stanie określić korzyści, jakie mogą płynąć z fuzji. Jeśli identyfikacja jest możliwa, ograniczeniem dla tego sposobu internalizacji może być złożony i wieloaspektowy wewnętrzny transfer korzyści. Korzyści te mogą rozkładać się w czasie w sposób nierównomierny i trudny do precyzyjnego określenia. Podmioty mogą zatem zwlekać z podjęciem decyzji o fuzji. Jeszcze innym ograniczeniem może być brak zgody władzy publicznej na dokonanie fuzji. Może to wynikać zarówno z ustawodawstwa antymonopolowego i antykartelowego, jak i z ograniczeń związanych z celami władz publicznych. Potencjalnie niewykluczone jest, że łączące się podmioty zwiększą poziom zanieczyszczenia, ponieważ z nawiązką zrekompensują im to korzyści ekonomiczne. Takie zwiększenie zagrożenia dla środowiska może jednak zaakceptować władza publiczna.

Wykorzystanie dorobku teoretycznego do kształtowania narzędzi polskiej polityki ekologicznej

Praktyczne wykorzystanie podatku Pigou i teorematu Coase'a jako podstawy rynkowej metody internalizacji ekologicznych kosztów zewnętrznych podlega licznym ograniczeniom. **Zastosowanie w polityce ekologicznej do internalizacji ekologicznych kosztów zewnętrznych „czystej” formy narzędzi proponowanych przez teorię nie jest obecnie możliwe.**

Polityka ekologiczna tworząc różne narzędzia, posilkuje się wieloma kryteriami, a nie wyłącznie kryterium efektywności ekonomicznej. Do istotnych kryteriów można zaliczyć: skuteczność ekologiczną, efektywność ekonomiczną, sprawiedliwość dystrybucyjną, akceptowalność społeczną i polityczną, istnienie barier prawno-administracyjnych, występowanie kosztów transakcyjnych, oddziaływanie proinnowacyjne instrumentu.

Instrumenty i metody ekonomiczne charakteryzują się generowaniem niższych kosztów osiągnięcia złożonego celu ekolo-

gicznego. Instrumenty opłatowo-podatkowe dostarczają zanieczyszczającym ciągłej zachęty do redukcji emisji. Kiedy instrument jest egzekwowany, to systematycznie podtrzymuje to motywację emitentów do poszukiwania nowych, charakteryzujących się niskimi nakładami (minimalnokosztowych) sposobów ograniczania emisji, bez względu na dotychczas podejmowane przedsięwzięcia. Nowe rozwiązania (nowe technologie) mogą zmniejszać obciążenie finansowe emitenta. **Natomiast rozwiązania oparte na teoremacie Coase'a (rynkі uprawnień) są szczególnie użyteczne w tych wszystkich przypadkach, gdy chcemy ograniczać udział państwa w ochronie środowiska przyrodniczego oraz włączać odbiorców ekologicznych efektów zewnętrznych do tego procesu.**

Władze publiczne, stosując w praktyce formy regulacji nawiązujące do idei podatku Pigou, mogą prowadzić w konsekwencji do rozwiązań określanych jako podejście minimalnokosztowe. Oznacza ono wybór ekonomicznej formy regulacji poziomu zanieczyszczenia przy założeniu, że dany cel (redukcję zanieczyszczenia) osiągnie się przy najniższych kosztach. Typową formą jest ustalenie poziomu opłaty za emisję zanieczyszczenia. **Władza publiczna w istocie minimalizuje polityczne koszty regulacji, nie narażając się na spór z przedsiębiorstwami oraz na zarzuty godzenia w ich pozycję konkurencyjną.**

Oceniając stosowane przez politykę ekologiczną narzędzia/instrumenty za pomocą całej grupy wspomnianych na wstępie tego punktu kryteriów, trudno wykazać zasadniczą przewagę konkretnej grupy instrumentów stosowanych w polskiej polityce ekologicznej. Przyjmując, że najważniejszym kryterium z punktu widzenia internalizacji ekologicznych kosztów zewnętrznych jest efektywność ekonomiczna instrumentu, za najbardziej sprzyjające internalizacji należałoby uznać stosowanie w polityce ekologicznej następujących instrumentów: porozumienia/przetargi (gdy odpowiedzialność znajduje się po stronie szkodzącego), zbywalne prawa do emisji, podatki/opłaty, odpowiedzialność karna, odpowiedzialność za szkody majątkowe, które mogą być spowodowane przez zwiększone zagrożenie, fuzja/wspólne dostarczanie dóbr. **Spośród instrumentów/narzędzi polityki ekologicznej ocenianych pod kątem sprzyjania przez nie internalizacji ekologicznych kosztów ze-**

wewnętrznych najlepsze wydają się więc rozwiązania zorientowane na rynek.

W polityce ekologicznej możliwe jest nadawanie prymatu określonego rodzaju cechom instrumentów. Wówczas kolejność rekomendowanych narzędzi może ulec istotnej zmianie. Dokonując orientacji struktury narzędzi poprzez nadanie prymatu określonym kryteriom, należałoby jednak wyraźnie określić zalety i wady takiego orientowania polityki ekologicznej. W szczególności przedmiotem kontrowersji w polityce ekologicznej może być wybór między skutecznością ekologiczną, często wyrażaną w kategoriach bezpieczeństwa ekologicznego, a efektywnością ekonomiczną. W wymiarze międzynarodowym może to nawet prowadzić do napięć i sporów, kiedy kraje wyżej rozwinięte próbują narzucać bardzo wysokie standardy ekologiczne krajom niżej rozwiniętym, nie licząc się z implikacjami kosztowymi, relatywnie bardziej dolegliwymi dla drugiej grupy krajów. Ograniczenia w handlu światowym/międzynarodowym są przez niektóre państwa traktowane jako sposób na poprawę jakości środowiska. Prace teoretyczne i empiryczne wskazują na jedynie niewielki wpływ handlu międzynarodowego na jakość środowiska¹¹.

Struktura narzędzi stosowanych w praktyce polskiej polityki ekologicznej w znacznym stopniu odbiega od zalecanych, zarówno z punktu widzenia ogólnych kryteriów oceny, jak i oceny z punktu widzenia internalizacji. Różnorodność stosowanych równocześnie instrumentów polityki ekologicznej może być czynnikiem niesprzyjającym internalizacji ekologicznych kosztów zewnętrznych. Oddziaływania instrumentów mogą być wzajemnie sprzeczne bądź zakłócające albo osłabiające proces internalizacji.

W praktyce polskiej polityki ekologicznej mamy do czynienia raczej ze stosowaniem instrumentów ograniczania zanieczyszczeń niż z internalizacją kosztów zewnętrznych i znajdowaniem optymalnego poziomu zanieczyszczenia, ponieważ brak powiązania tych instrumentów i działań z wysokością kosztów zewnętrznych oraz z rachunkiem efektywności stosowania owych instrumentów.

Uwagi końcowe

Racjonalność ekonomiczna wymaga rozpatrzenia zarówno kosztów ochrony środowiska,

jak i jej korzyści. Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska, a w szczególności wprowadzanie nowych instalacji służących zmniejszeniu antropogennych zanieczyszczeń środowiska, powinny skutkować zmniejszeniem kosztów zewnętrznych powstających za pośrednictwem środowiska. Z ekonomicznego punktu widzenia jest to najważniejszy sposób określenia rezultatów owych działań. Jednak w działaniach podmiotów wprowadzających wyższe wymagania w zakresie ochrony środowiska, a także podmiotów realizujących przedsięwzięcia ochronne, a nawet podmiotów będących potencjalnymi beneficjentami (odbiorców kosztów zewnętrznych) brak jest świadomości poziomu ekologicznych kosztów zewnętrznych oraz wpływu podejmowanych przedsięwzięć na zmiany takich kosztów. W zasadniczym stopniu ogranicza to podejmowanie efektywnych, a także wspólnych działań przez podmioty bezpośrednio związane z istnieniem ekologicznych kosztów zewnętrznych – ich sprawców oraz odbiorców.

Działania służące poprawie jakości środowiska regulowane są za pośrednictwem różnych narzędzi polityki ekologicznej, adresowanych głównie do podmiotów gospodarczych, które inwestują w budowę instalacji ochrony środowiska oraz ponoszą wyższe koszty działalności. Skoro efektem stosowania przez politykę ekologiczną wspomnianych narzędzi jest, lub ma być, wyższa jakość środowiska, to powinno nim być także zmniejszenie ekologicznych kosztów zewnętrznych. Można zatem mówić o internalizacji ekologicznych kosztów zewnętrznych wskutek stosowania narzędzi polityki ekologicznej. Nie można natomiast przyjmować, że proces ten odbywa się zgodnie z zasadą minimalizacji kosztów społecznych oraz zasadą maksymalizacji dobrobytu.

Przypisy

1. B. Fiedor, *Przyczynek do ekonomicznej teorii zanieczyszczenia i ochrony środowiska*, Zakład Narodowy

- im. Ossolińskich – PAN, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1990, s. 28 i 36.
2. A. Vatn, D.W. Bromley, *Externalities – a Market Model Failure*, „Environmental and Resource Economics” 1997, nr 2, s. 137.
3. O. Kiuila, *Efekty zewnętrzne w teorii równowagi ogólnej*, „Ekonomista” 2000, nr 6, s. 809–819.
4. W.J. Baumol, W.E. Oates, *The Theory of Environmental Policy (Externalities, Public Outlays, and the Quality of Life)*, Prentice Hall, Englewood Cliffs 1975, s. 17.
5. P.S. Dasgupta, G.M. Heal, *Economic Theory and Exhaustible Resources*, Nisbet/Cambridge University Press, London 1979, s. 45.
6. Sposób, w jaki ekonomiści podchodzą do problemów polityki ochrony środowiska, objaśnia T. Żylicz w pracy pt. *Cele, zasady i ograniczenia polityki ochrony środowiska* [w:] *Ekonomia środowiska i zasobów naturalnych*, red. H. Folmer, L. Gabel, H. Opschoor, red. wyd. pol. T. Żylicz, Wydawnictwo Krupski i S-ka, Warszawa 1996, s. 167–191.
7. Krzywa ta powstaje poprzez odjęcie od ceny (która jest jednakowa dla wszystkich dostarczonych jednostek produkcji) kosztu krańcowego, którego wartości rosną wraz ze wzrostem produkcji. Z tego powodu krzywa *MNPB* jest opadająca na całym swym przebiegu. Punkt jej przecięcia z osią odciętych odpowiada poziomowi produkcji, przy którym prywatna korzyść całkowita (zysk prywatny) firmy jest maksymalna.
8. A.C. Pigou, *The Economics of Welfare*, Macmillan, London 1920.
9. R. Coase, *The Problem of Social Cost*, „Journal of Law and Economics” 1960, vol. 3, s. 1–44.
10. Różne konfiguracje/liczby sprawców i odbiorców (trucicieli i poszkodowanych) analizuje S. Proost w pracy pt. *Polityka publiczna a efekty zewnętrzne* [w:] *Ekonomia środowiska i zasobów naturalnych...*, *op. cit.*, s. 55–75.
11. Zob. B.R. Copeland, S.M. Taylor, *Trade, Growth and Environment*, „The Journal of Economic Literature” 2004, nr 1, s. 7–71; A. Budnikowski, *Ochrona środowiska jako problem globalny*, PWE, Warszawa 1998.

Dla dobra przyszłych pokoleń musimy bardziej dbać o naszą planetę i środowisko naturalne. Destrukcja środowiska naturalnego jest z reguły procesem stopniowym i początkowo trudno ją dostrzec – kiedy zaczynamy być jej świadomi, zazwyczaj jest już za późno.

(Dalajlama XIV)

Grzegorz Wałęga

sekretarz naukowy Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

Informacja o przebiegu i wynikach zawodów I i II stopnia (szkolnych i okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej w roku szkolnym 2008/2009

1. Przesłanki wyboru hasła przewodniego

Decyzją Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej w roku szkolnym 2008/2009 hasłem przewodnim XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej jest „Środowisko naturalne w procesie gospodarowania”. Patronat honorowy nad XXII Olimpiadą objął minister środowiska prof. dr hab. inż. Maciej Nowicki.

Temat ten został wybrany nieprzypadkowo, ponieważ współcześnie kwestie związane ze środowiskiem naturalnym nabierają szczególnego znaczenia dla rozwoju gospodarki.

Środowisko naturalne jest istotnym zasobem w procesie gospodarowania. Jego rolę można rozpatrywać w wielu aspektach, co znajduje swoje odzwierciedlenie we współczesnych kierunkach badań ekonomicznych.

Z jednej strony poszukiwane są warunki optymalnego wykorzystania zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, niezależnie od tego, czy są one odnawialne czy nieodnawialne. Odrębnym problemem jest efektywność ekonomiczna nakładów na ochronę środowiska (poprzez pomiar społecznych i prywatnych kosztów), jak również określenie znaczenia celów ekologicznych w stra-

Olimpiada Wiedzy Ekonomicznej

organizowana przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne jako zadanie zlecone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, należy do największych i najważniejszych przedsięwzięć z zakresu edukacji ekonomicznej skierowanych do uczniów szkół ponadgimnazjalnych z całego kraju i ich nauczycieli.

Olimpiada przyczynia się do upowszechniania wiedzy o współczesnej gospodarce. Sprzyja wyłanianiu najbardziej utalentowanej młodzieży i stara się wspierać dalszy jej rozwój. Ponad dwudziestoletnie doświadczenie pozwala nam stwierdzić, że cele te są realizowane z powodzeniem. Laureaci i finaliści Olimpiady są już uznanymi naukowcami, menedżerami oraz urzędnikami wysokiego szczebla administracji rządowej.

tegiach podmiotów gospodarczych. Za ciągle otwarte można uznać pytanie o wzajemne relacje kryteriów ekologicznych i ekonomicznych w przedsięwzięciach gospodarczych. Ponadto należy pamiętać, że środowisko naturalne stanowi ważny element w procesie zaspokajania potrzeb gospodarstw domowych i w ostatnich latach, poprzez edukację ekologiczną, nabiera szczególnie znaczenia. W aspekcie makroekonomicznym środowisko naturalne jest niezmiernie istotnym czynnikiem w procesie wzrostu gospodarczego. Zajmuje ono kluczowe miejsce w koncepcji trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz ekorozwoju. W powyższym aspekcie szczególnie istotne jest poszukiwanie sposobu rozwiązania problemu wyczerpujących się bogactw naturalnych i związanych z nim kryzysów na rynkach światowych.

Z drugiej strony należy również pamiętać, że mechanizm rynkowy często nie potrafi samodzielnie uporać się z negatywnym wpływem gospodarczej działalności człowieka na środowisko naturalne. W przeciwdziałaniu negatywnym efektem zewnętrznym ważną rolę odgrywa państwo, które nie tylko chroni środowisko przyrodnicze, ale także zapewnia możliwość utrzymania jego równowagi w długim okresie. Współcześnie polityka państwa odchodzi od tradycyjnie pojmowanej ochrony środowiska na rzecz próby dostosowania celów gospodarczych do możliwości, które stwarza środowisko. Na tym tle powstaje pytanie o zakres ingerencji państwa w mechanizm rynkowy oraz o dobór odpowiednich instrumentów służących korygowaniu pojawiających się błędów rynku. Skoro jakość środowiska naturalnego uznawana jest za dobro publiczne, to musi ona znaleźć się wśród priorytetów polityki państwa. Wymaga to kompleksowego podejścia do rozwiązywania tego problemu poprzez kształtowanie ładu ekologicznego, społecznego, ekonomicznego, przestrzennego i instytucjonalno-politycznego. W tym względzie duża rola przypisywana jest instytucjom państwowym, które prowadzą nowoczesną politykę ekologiczną państwa i umożliwiają jej dostosowanie do standardów oraz norm Unii Europejskiej.

2. Przygotowania do bieżącej edycji Olimpiady

W bieżącej edycji Olimpiady były kontynuowane działania mające na celu uatrakcyjnić zawody dla młodzieży, a także usprawnie-

nie ich organizacji. Jednym z nich było opracowanie i wdrożenie elektronicznego formularza zgłoszenia szkoły do udziału w XXII Olimpiadzie Wiedzy Ekonomicznej – znajduje się on pod adresem: www.pte.pl/zgloszenia_owe, gdzie został również zamieszczony pełny opis procedury zgłoszenia szkoły do udziału w zawodach. Ponadto zostały wprowadzone zmiany w regulaminie Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej.

Komitet Główny Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej wydał w nakładzie 5200 egz. *Informator o Olimpiadzie...* oraz plakat promujący zawody wśród uczniów. Materiały te zostały rozslane – na podstawie bazy teleadresowej pozyskanej z Ministerstwa Edukacji Narodowej – do szkół i kuratoriów oświaty w całej Polsce. Uzupełnieniem powyższych działań była przeprowadzona na szeroką skalę – podobnie jak w roku ubiegłym – akcja mailingowa (poczta elektroniczną).

Duży nacisk został położony na efektywną komunikację ze szkołami, nauczycielami i uczniami. W tym celu wykorzystywany jest nie tylko Internet (poczta elektroniczna, forum), ale także poczta tradycyjna i kontakty telefoniczne.

Nieprzerwanie pracowano nad aktualizacją strony internetowej Olimpiady (zamieszczono na niej m.in. biogramy wszystkich dotychczasowych, dwudziestu jeden, zwycięzców Olimpiady, uaktualniono listę uczelni, które stosują preferencje w postępowaniu rekrutacyjnym dla laureatów bądź finalistów Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej). Na stronie internetowej Olimpiady są publikowane na bieżąco wszystkie informacje dotyczące zawodów. Forum internetowe oraz biuletyn (*newsletter*) rozsyłany pocztą elektroniczną, poświęcony wydarzeniom związanym z Olimpiadą Wiedzy Ekonomicznej, zyskały stałe grono użytkowników.

W tej edycji Olimpiady każdy uczestnik zawodów I stopnia (szkolnych) otrzymał nieodpłatnie egzemplarz specjalnego wydania książki prof. dr. hab. Grzegorza W. Kołodki pt. *Wędrujący świat* (Wydawnictwo Prószyński i S-ka, Warszawa 2008). Książki zostały dostarczone do szkół za pośrednictwem poczty kurierskiej. Rozesłano łącznie przeszło 16 tys. egz., które trafiły do uczniów, nauczycieli oraz partnerów Olimpiady. Ta bezprecedensowa inicjatywa – po raz pierwszy w ponad dwudziestoletniej historii Olimpiady – nie byłaby możliwa bez hojnego wsparcia ze strony jej mecenasów. Przekazane książki ułatwiły uczestnikom przygotowania do zawodów oraz stanowiły punkt wyjścia do zgłębiania zagad-

nień związanych z hasłem przewodnim aktualnej edycji Olimpiady.

Zestawy pytań na zawody szkolne – podobnie jak w roku ubiegłym – zostały dostarczone do szkół listami poleconymi za pośrednictwem Poczty Polskiej. Rozwiązanie to zostało podyktowane względami organizacyjnymi. Na podstawie informacji uzyskanych ze szkół wiadomo, że rozwiązanie to zostało dobrze przyjęte, zwłaszcza przez szkoły, które położone są w miejscowościach poza siedzibą komitetu okręgowego.

3. Przebieg zawodów I stopnia (szkolnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

Zgłoszenia szkół – zgodnie z harmonogramem – były przyjmowane do 30 września 2008 r. Do zawodów szkolnych XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej zgłoszonych zostało łącznie 15 117 uczniów z 944 szkół ponadgimnazjalnych. W porównaniu z poprzednią edycją liczba uczestników zgłoszonych do zawodów zwiększyła się o blisko 4%, natomiast liczba szkół – odpowiednio o ponad 15% (por. rysunek 1).

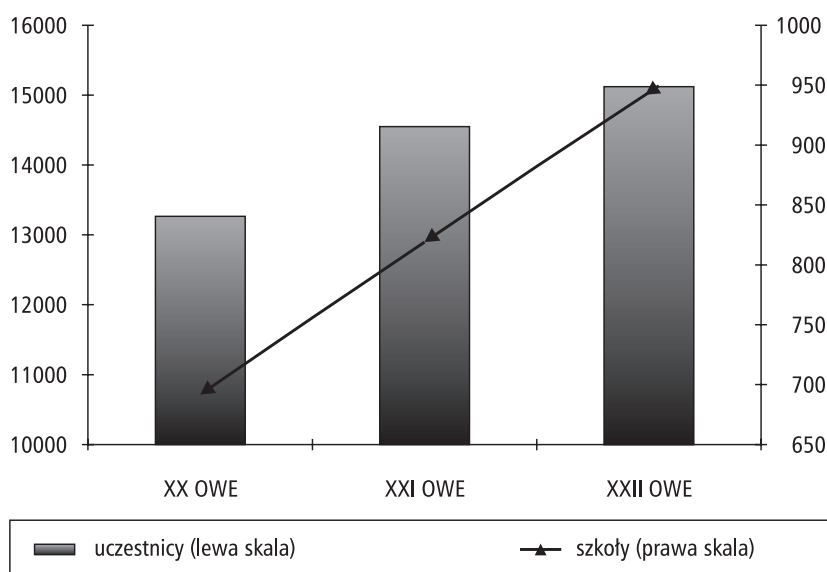
Z największym zainteresowaniem aktualna edycja Olimpiady spotkała się w województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, małopolskim, mazowieckim, wielkopolskim i śląskim. W każdym z tych sześciu województw chęć udziału w Olimpiadzie zgłosiło ponad tysiąc uczniów.

W porównaniu z poprzednią edycją Olimpiady największą dynamikę liczby uczestników przystępujących do zawodów szkolnych zanotowano w okręgu podlaskim i mazowieckim (ponad 50%). W okręgu podlaskim oraz warmińsko-mazurskim zanotowano największą dynamikę liczby szkół biorących udział w zawodach szkolnych. W zdecydowanej większości okręgów zanotowano poprawę powyższych wskaźników.

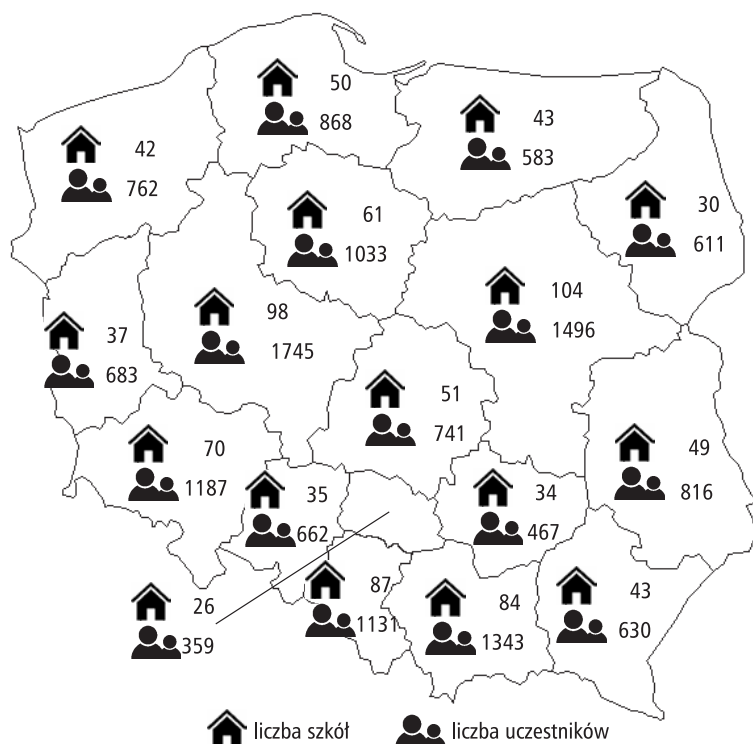
Szczegółowe informacje na temat liczby uczniów i szkół zgłoszonych do zawodów XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej w poszczególnych komitetach okręgowych przedstawia rysunek 2.

Zawody I stopnia (szkolne) zostały przeprowadzone we wszystkich szkołach, które zgłosiły chęć uczestniczenia w Olimpiadzie i przystąpiły do niej w dniu 5 listopada 2008 r. Zawody rozpoczęły się o godzinie 9:00, a czas ich trwania wynosił 120 minut. W zawodach szkolnych XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej faktycznie uczestniczyło 11 905 uczniów z 925 szkół. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez komitety okręgowe Olimpiady rozbieżność ta wynika z: rezygnacji uczniów z udziału w zawodach, długotrwałej choroby nauczyciela lub niespełnienia wymogów formalnych i proceduralnych przez szkołę.

Uczestnicy Olimpiady odpowiadali na jedno pytanie opisowe o charakterze ogólnym (przekrojowym), nawiązujące do hasła przewodnie-

Rysunek 1. Liczba uczestników i szkół zgłoszonych do zawodów I stopnia (szkolnych) w XX, XXI i XXII edycji Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

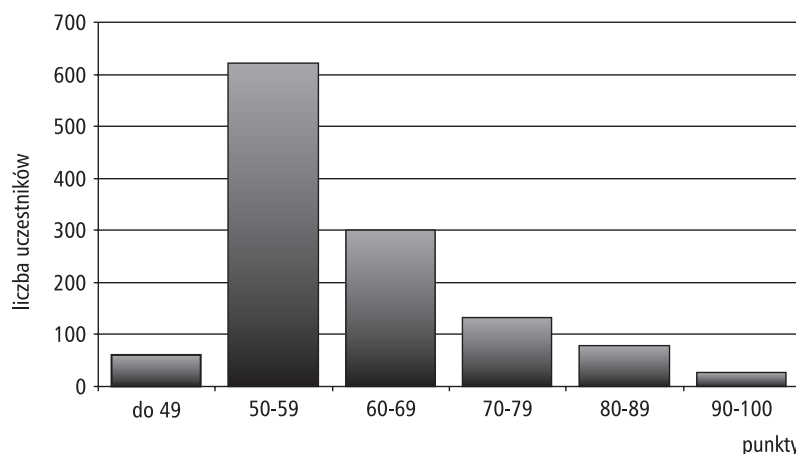
Rysunek 2. Liczba uczniów i szkół zgłoszonych do zawodów I stopnia (szkolnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej w poszczególnych okręgach

go Olimpiady, rozwiązywali zadanie z podstaw ekonomii oraz odpowiadali na 35 pytań testowych (każde z jedną prawidłową odpowiedzią). Zachęcamy do zapoznania się z zestawem pytań na zawody I stopnia (szkolne) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej, który został zamieszczony w niniejszym numerze „Biuletynu”.

Klucz z prawidłowymi odpowiedziami na pytania z zawodów szkolnych został upubliczniony

na stronie internetowej Olimpiady (www.pte.pl/owe). Na jego podstawie komisje szkolne dokonały wstępnej weryfikacji prac z tego stopnia zawodów. W myśl postanowień regulaminu Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej do komitetów okręgowych zostały przekazane wszystkie zestawy prac, zarówno wypełnione, jak i niewypełnione.

Średnia liczba punktów uzyskanych w zawodach I stopnia (szkolnych) XXII Olimpiady

Rysunek 3. Rozkład punktów uzyskanych w zawodach szkolnych XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej przez zawodników zakwalifikowanych do zawodów II stopnia (okręgowych)

Tabela 1. Informacje o wynikach zawodów I stopnia (szkolnych) oraz liczbie uczniów i szkół zakwalifikowanych do zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

Siedziba Komitetu Okręgowego	Minimum punktów*	Maksimum punktów	Średnia liczba punktów	Mediana	Modalna	Zakwalifikowani do zawodów II stopnia	
						liczba osób	liczba szkół
Białystok	55	86	65,4	65,0	55	49	12
Bydgoszcz	54	90	63,7	60,0	58	86	30
Częstochowa	55	99	68,5	63,5	55	34	10
Gdańsk	51	84	58,5	55,0	55	66	18
Katowice	51	88	59,9	56,0	51	99	31
Kielce	53	82	60,7	58,0	59	39	17
Kraków	52	84	59,6	58,0	53	114	28
Lublin	50	95	64,4	58,0	51	65	24
Łódź	53	98	70,3	67,5	75	62	15
Olsztyn	51	72	56,1	55,0	52	59	20
Opole	50	84	56,4	53,0	50	60	18
Poznań	47	89	54,9	51,0	48	120	44
Rzeszów	52	90	61,0	59,0	55	48	17
Szczecin	57	94	68,0	66,0	57	50	20
Warszawa	53	97	66,6	63,0	59	121	39
Wrocław	48	82	58,2	55,0	48	96	30
Zielona Góra	51	84	57,9	55,0	53	54	18
Ogółem			61,3	58,0	55	1222	391

* Minimum punktów w okręgu kwalifikujące do zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej.

Wiedzy Ekonomicznej przez uczniów zakwalifikowanych do zawodów II stopnia wynosiła 61,3 pkt. Rozkład punktów uzyskanych przez zawodników zakwalifikowanych do zawodów okręgowych prezentuje rysunek 3. Najczęstsza statystycznie liczba punktów (modalna) to 55. Analiza liczby punktów uzyskanych w zawodach szkolnych przez zawodników zakwalifikowanych do zawodów okręgowych wskazuje, że połowa zakwalifikowanych uczniów uzyskała co najmniej 58 pkt (mediana). Szczegółowe informacje o wynikach zawodów I stopnia (szkolnych) oraz liczbie uczniów i szkół zakwalifikowanych do zawodów II stopnia (okręgowych) prezentuje tabela 1.

W terminie do 30 listopada 2008 r. jury powołane przy komitetach okręgowych dokonały weryfikacji nadesłanych przez szkoły prac. Na tej podstawie komitety okręgowe zakwalifikowały – na zasadach konkursu – do zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej łącznie 1222 uczniów.

4. Przebieg zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

W porozumieniu z Ministerstwem Edukacji Narodowej termin zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej został przesunięty z 9 stycznia 2009 r. (piątek) na 8 stycznia 2009 r. (czwartek) z uwagi na kolizję pierwotnego terminu zawodów z maturą próbną z języka polskiego. Wszystkie zakwalifikowane do tego etapu zawodów szkoły zostały poinformowane o tym fakcie listownie.

Zawody II stopnia (okręgowe) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej odbyły się 8 stycznia 2008 r. (piątek) w siedemnastu komitetach okręgowych, zlokalizowanych w największych miastach: Białymstoku, Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze. Zawody rozpoczęły się o godzinie 11:00, a czas ich trwania wynosił 120 minut.

Uczestnicy zawodów okręgowych udzielali odpowiedzi na pytanie opisowe o charakterze ogólnym (przekrojowym) nawiązujące do hasła

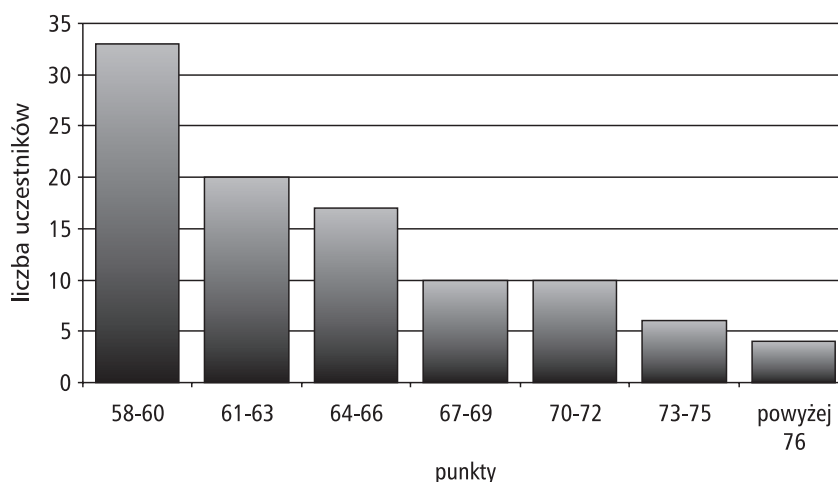
Tabela 2. Lista uczestników zakwalifikowanych do zawodów III stopnia (centralnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej wraz z wynikami uzyskanymi na zawodach okręgowych

L.p.	Nazwisko	Imię	Nazwa szkoły	Komitet Okręgowy	Liczba punktów ogółem
1	Kacmajor	Wacław	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	82
2	Rutkowski	Artur	VI Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszy	Bydgoszcz	82
3	Bienkowski	Michał	XIII Liceum Ogólnokształcące w Łodzi	Łódź	77
4	Maciaszczyk	Marcin	I Liceum Ogólnokształcące im. M. Skłodowskiej-Curie w Pile	Poznań	77
5	Kotarska	Joanna	I Liceum Ogólnokształcące im. S. Staszica w Lublinie	Lublin	75
6	Maciulewicz	Bernard	XIII Liceum Ogólnokształcące w Szczecinie	Szczecin	75
7	Grela	Artur	Zespół Szkół Ekonomicznych w Zielonej Górze	Zielona Góra	74
8	Michalski	Grzegorz	XIII Liceum Ogólnokształcące w Szczecinie	Szczecin	74
9	Okroj	Paweł	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	74
10	Pieper	Bartłomiej	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	74
11	Bramski	Piotr	I Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszy	Bydgoszcz	72
12	Karśnicki	Antoni	XIII Liceum Ogólnokształcące w Szczecinie	Szczecin	72
13	Posmyk	Dominik	I Liceum Ogólnokształcące w Łodzi	Łódź	72
14	Zieliński	Piotr	XIV Liceum Ogólnokształcące im. Polonii Belgijskiej we Wrocławiu	Wrocław	72
15	Czerwińska	Agata	Spoleczne Liceum Ogólnokształcące – Szkoła Przedsiębiorczości w Zielonej Górze	Zielona Góra	71
16	Jurkowski	Emil	Zespół Szkół Ekonomicznych im. O. Langego w Nowym Sączu	Kraków	71
17	Bąbliński	Konrad	XIII Liceum Ogólnokształcące w Szczecinie	Szczecin	70
18	Czarnecki	Paweł	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	70
19	Dziedzic	Bartłomiej	Liceum Ogólnokształcące Towarzystwa Szkolnego im. M. Reja w Bielsku-Białej	Katowice	70
20	Ochmann	Paweł	Zespół Szkół Stowarzyszenia Rodzin Katolickich w Chorzowie	Katowice	70
21	Manias	Marcin	XIII Liceum Ogólnokształcące w Szczecinie	Szczecin	69
22	Sieliwonik	Piotr	III Liceum Ogólnokształcące im. K.K. Baczyńskiego w Białymstoku	Białystok	69
23	Derda	Emil	III Liceum Ogólnokształcące im. Unii Lubelskiej w Lublinie	Lublin	68
24	Gdyk	Sławomir	IV Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Rzeszowie	Rzeszów	68
25	Jaszcz	Anna	II Liceum Ogólnokształcące w Inowrocławiu	Bydgoszcz	68
26	Łuczak	Beata	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	68
27	Ploch	Zbigniew	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	68
28	Sadowska	Marta	III Liceum Ogólnokształcące im. Unii Lubelskiej w Lublinie	Lublin	68
29	Mere	Antoni	XXXIII Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Warszawie	Warszawa	67
30	Śmietanka	Renata	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	67
31	Byrski	Piotr	Liceum Ogólnokształcące Towarzystwa Szkolnego im. M. Reja w Bielsku-Białej	Katowice	66
32	Kaleta	Sylvia	Zespół Szkół Ekonomiczno-Gastronomicznych w Żywcu	Katowice	66
33	Lachcik	Dawid	IV Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Rzeszowie	Rzeszów	66

34	Łozowicki	Mateusz	I Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza w Białymstoku	Białystok	66
35	Maziarz	Mariusz	Liceum Ogólnokształcące nr V we Wrocławiu	Wrocław	66
36	Moszczeński	Bartosz	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	66
37	Oliszowy	Wiktor	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	66
38	Rutkowski	Piotr	I Liceum Ogólnokształcące w Łodzi	Łódź	66
39	Bronka	Patryk	IV Liceum Ogólnokształcące w Toruniu	Bydgoszcz	65
40	Dwórznik	Dawid	Zespół Szkół Uniwersytetu M. Kopernika – Gimnazjum i Liceum Akademickie w Toruniu	Bydgoszcz	65
41	Konieczko	Ewa	IX Liceum Ogólnokształcące im C.K. Norwida w Częstochowie	Częstochowa	65
42	Kosiński	Bartosz	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	65
43	Kukła	Maciej	XIV Liceum Ogólnokształcące im. Polonii Belgijskiej we Wrocławiu	Wrocław	65
44	Radziszewski	Rafał	Liceum Ogólnokształcące św. Marii Magdaleny w Poznaniu	Poznań	65
45	Czeraniowski	Tomasz	V Liceum Ogólnokształcące im. A. Asnyka – Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Szczecinie	Szczecin	64
46	Olszewski	Antoni	XIV Liceum Ogólnokształcące im. Polonii Belgijskiej we Wrocławiu	Wrocław	64
47	Szablewski	Łukasz	IV Liceum Ogólnokształcące w Toruniu	Bydgoszcz	64
48	Janik	Barbara	Zespół Szkół nr 1 w Wieluniu	Łódź	63
49	Suda	Kamil	II Liceum Ogólnokształcące im. A.F. Modrzewskiego w Rybniku	Katowice	63
50	Wałkowski	Adam	Technikum Ekonomiczne przy Zespole Szkół im. Powstańców Wielkopolskich w Gębicach	Bydgoszcz	63
51	Wanat	Aleksandra	Zespół Szkół nr 1 w Koszalinie	Szczecin	63
52	Zdrolich	Maciej	XIV Liceum Ogólnokształcące im. Polonii Belgijskiej we Wrocławiu	Wrocław	63
53	Chabrowska	Aleksandra	Zespół Szkół Ekonomicznych w Zielonej Górze	Zielona Góra	62
54	Ciemiński	Paweł	I Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy	Bydgoszcz	62
55	Jankowska	Karolina	LXIV Liceum Ogólnokształcące im. St. I. Witkiewicza w Warszawie	Warszawa	62
56	Klimek	Damian	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr II z Oddziałem Dwujęzycznym w Opolu	Opole	62
57	Mstowski	Piotr	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr II z Oddziałem Dwujęzycznym w Opolu	Opole	62
58	Walerych	Maciej	VI Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy	Bydgoszcz	62
59	Witych	Michał	I Liceum Ogólnokształcące w Łodzi	Łódź	62
60	Bańburski	Robert	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	61
61	Barczyk	Agata	Liceum Ogólnokształcące im. św. Jadwigi Królowej w Kielcach	Kielce	61
62	Fabisiewicz	Łukasz	VIII Liceum Ogólnokształcące im. Władysława IV w Warszawie	Warszawa	61
63	Kamiński	Michał	Liceum Ogólnokształcące nr XII im. Bolesława Chrobrego we Wrocławiu	Wrocław	61
64	Plata	Tomasz	Zespół Szkół nr 1 w Koszalinie	Szczecin	61
65	Saskowski	Adrian	Zespół Szkół nr 7 im. S. Borńkowskiego w Warszawie	Warszawa	61
66	Śliwczynski	Paweł	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 – I Liceum Ogólnokształcące w Gorzowie Wlkp.	Zielona Góra	61
67	Świątek-Brzeziński	Marek	Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących w Słupsku	Gdańsk	61
68	Bobrowski	Michał	I Liceum Ogólnokształcące w Łodzi	Łódź	60
69	Dąbrowski	Mateusz	XIII Liceum Ogólnokształcące w Szczecinie	Szczecin	60

Tabela 2. Lista uczestników zakwalifikowanych do zawodów III stopnia (centralnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej wraz z wynikami uzyskanymi na zawodach okręgowych – c.d.

70	Gluszczuk	Marek	Liceum Ogólnokształcące św. Marii Magdaleny w Poznaniu	Poznań	60
71	Korbel	Elżbieta	Zespół Szkół im. bł. ks. P. Dankowskiego w Jordanowie	Kraków	60
72	Strzelczyk	Damian	XXXIII Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Warszawie	Warszawa	60
73	Szteliga	Natalia	Zespół Szkół Zawodowych Towarzystwa Salezjańskiego w Oświęcimiu	Kraków	60
74	Szymański	Mikołaj	IV Liceum Ogólnokształcące w Toruniu	Bydgoszcz	60
75	Zoch	Piotr	VIII Liceum Ogólnokształcące im. Władysława IV w Warszawie	Warszawa	60
76	Drażczyk	Bartłomiej	I Liceum Ogólnokształcące w Łodzi	Łódź	59
77	Flotyński	Marcin	VIII Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza w Poznaniu	Poznań	59
78	Karmela	Zbigniew	Zespół Szkół Chemicznych i Ogólnokształcących w Olsztynie	Olsztyn	59
79	Łączkowski	Jakub	II Liceum Ogólnokształcące w Inowrocławiu	Bydgoszcz	59
80	Mielnik	Bartłomiej	Zespół Szkół Ekonomicznych w Opolu	Opole	59
81	Pieniążek	Tomasz	II Liceum Ogólnokształcące im. H. Malczewskiej w Zawierciu	Częstochowa	59
82	Bagiński	Bruno	I Liceum Ogólnokształcące im. E. Dembowskiego w Zielonej Górze	Zielona Góra	58
83	Czerwiński	Mikołaj	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	58
84	Guć	Aleksander	I Liceum Ogólnokształcące w Łodzi	Łódź	58
85	Kamiński	Zenon	Zespół Szkół Ekonomicznych im. O. Langego w Nowym Sączu	Kraków	58
86	Lilla	Katarzyna	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	58
87	Lubaś	Michał	LXIV Liceum Ogólnokształcące im. St. I. Witkiewicza w Warszawie	Warszawa	58
88	Lukasek	Łukasz	Liceum Ogólnokształcące w Gilowicach	Katowice	58
89	Markowska	Aleksandra	XXXIII Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Warszawie	Warszawa	58
90	Micula	Piotr	XXVII Liceum Ogólnokształcące im. T. Czackiego w Warszawie	Warszawa	58
91	Milka	Grzegorz	II Liceum Ogólnokształcące w Kędzierzynie-Koźlu	Opole	58
92	Niewiński	Mateusz	III Liceum Ogólnokształcące im. K.K. Baczyńskiego w Białymstoku	Białystok	58
93	Proce	Marcin	Zespół Szkół Ekonomicznych w Lesznie	Poznań	58
94	Radzikowski	Jan	XXVIII Liceum Ogólnokształcące im. T. Czackiego w Warszawie	Warszawa	58
95	Retkiewicz	Dawid	II Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Mickiewicza w Słupsku	Gdańsk	58
96	Rolka	Tomasz	Zespół Szkół Ekonomicznych im. O. Langego w Nowym Sączu	Kraków	58
97	Serena	Karol	I Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza w Białymstoku	Białystok	58
98	Siedlecka	Monika	III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej w Gdyni	Gdańsk	58
99	Szul	Katarzyna	Zespół Szkół nr 1 w Koszalinie	Szczecin	58
100	Śliwiński	Damian	I Liceum Ogólnokształcące – Zespół Szkół nr 1 w Wałtzu	Szczecin	58

Rysunek 4. Rozkład punktów uzyskanych w zawodach okręgowych XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej przez zawodników zakwalifikowanych do zawodów III stopnia (centralnych)

przewodniego Olimpiady, jak również na pytanie sprawdzające umiejętność rozumienia tekstu artykułu. Oprócz tego uczestnicy rozwiązywali 30 pytań testowych. Zestaw pytań z zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej został zamieszczony w niniejszym numerze „Biuletynu”.

Prace uczestników zawodów II stopnia (okręgowych) zostały ocenione przez jury powołane przy każdym Komitecie okręgowym, a następnie przekazane do zespołu ds. weryfikacji wyników zawodów II stopnia (okręgowych), powołanego przez Komitet Główny Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej. Spośród tych prac wyłoniono stu najlepszych uczestników, którzy wezmą udział w zawodach III stopnia (centralnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej.

Średnia liczba punktów uzyskanych w zawodach II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej przez uczniów zakwalifikowanych do zawodów III stopnia (centralnych) wynosiła 64,4 pkt. Rozkład punktów uzyskanych przez zawodników zakwalifikowanych do zawodów centralnych prezentuje rysunek 4. Najczęstsza statystycznie liczba punktów (modalna) to 58. Analiza liczby punktów uzyskanych w zawodach szkolnych przez zawodników zakwalifikowanych do zawodów okręgowych wskazuje, że połowa zakwalifikowanych uzyskała co najmniej 63 pkt (mediana).

Lista uczestników zakwalifikowanych do zawodów III stopnia (centralnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej została zatwierdzana decyzją Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy

Ekonomicznej 28 stycznia 2009 r. Przedstawia ją tabela 2.

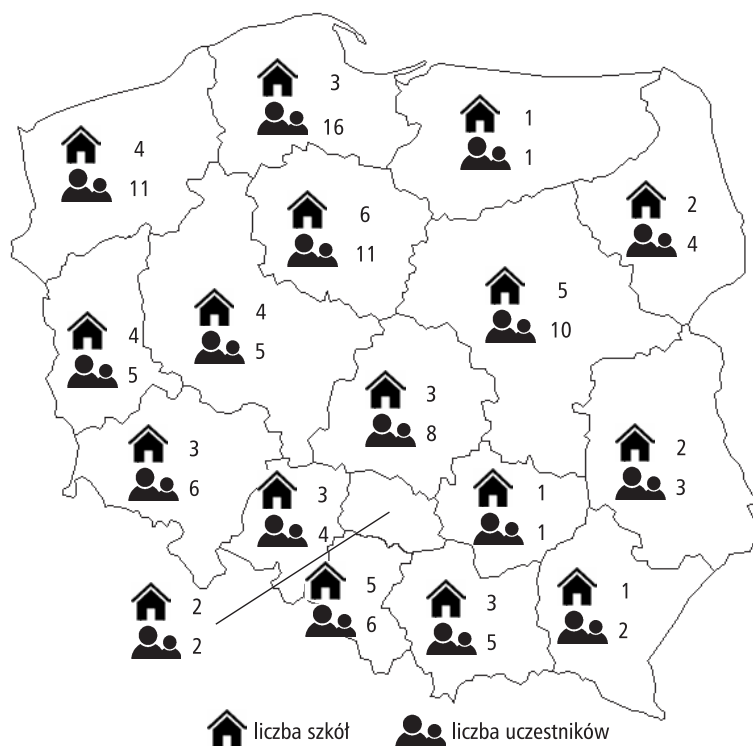
Zawody III stopnia (centralne) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej zostały zaplanowane na 28 i 29 marca 2009 r. (sobota i niedziela) i odbędą się w Centrum Edukacji Statystycznej GUS w Jachrance koło Warszawy.

Do finałowych zmagania – decyzją Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej – zakwalifikowanych zostało 100 najlepszych uczestników, którzy wywodzą się z 52 szkół (zob. rysunek 5). Wśród szkół, które są prawdziwą „kuźnią” ekonomicznych talentów w tej edycji Olimpiady, znajduje się: III Liceum Ogólnokształcące im. Marynarki Wojennej RP z Gdyni (14 uczniów), I Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika z Łodzi (6 uczniów) oraz XIII Liceum Ogólnokształcące ze Szczecina (6 uczniów). Warto też wspomnieć, że tegoroczna finałowa setka uczestników jest silnie zmaskulinizowana – do Jachranki przyjedzie 19 dziewcząt i aż 81 chłopców (w poprzedniej edycji było to odpowiednio 16 dziewcząt i 84 chłopców).

Już dziś zapraszamy do zapoznania się z relacją z zawodów finałowych, która zostanie opublikowana w kolejnym numerze „Biuletynu”.

5. Wokół XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

W bieżącej edycji Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej udało się pozyskać nowych sponsorów, wśród których wymienić należy przede

Rysunek 5. Liczba uczniów i szkół zakwalifikowanych do zawodów III stopnia (centralnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej w poszczególnych okręgach

wszystkim: Telekomunikację Polską (która sfinansowała inicjatywę związaną z przekazaniem do szkół książek prof. G.W. Kołodki), Narodowy Bank Polski oraz Bank Gospodarki Żywnościowej.

Podpisana została także umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), który – z uwagi na tematykę bieżącej edycji – przyjął do realizacji projekt złożony przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. W ramach wyżej wspomnianej dotacji został sfinansowany zakup trzech pozycji książkowych o tematyce ekologicznej dla wszystkich finalistów oraz druk materiałów reklamowych. Dzięki wsparciu NFOŚiGW w trakcie zawodów III stopnia (centralnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej odbędzie się koncert muzyczny promujący właściwe postawy ekologiczne wśród młodzieży, a także zmodernizowana zostanie strona internetowa Olimpiady. NFOŚiGW będzie również jednym z fundatorów nagród dla laureatów XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej i ich nauczycieli.

Olimpiadę Wiedzy Ekonomicznej wspierają: Premier Rzeczypospolitej Polskiej, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Narodowy Bank Polski, Komisja Nadzoru Finansowego,

Agencja Rozwoju Przemysłu, Bank BPH, Bank Ochrony Środowiska, Bank Gospodarki Żywnościowej, Biuro Informacji Kredytowej, Centrum Edukacji Statystycznej GUS, Wydawnictwo C.H. Beck, Wydawnictwo Difin, Fakro, Format – Biuro Informatyki Stosowanej, Fundacja BRE Banku, Fundacja Edukacji Rynku Kapitałowego, Izba Zarządzających Funduszami i Aktywami, Mennica Polska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, „Nowe Życie Gospodarcze”, PKO Bank Polski, Polska Izba Ubezpieczeń, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, „Rynek Kapitałowy”, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Telekomunikacja Polska, Wydawnictwo Naukowe PWN oraz Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie.

Cały czas podejmowane są również starania, aby informacje o wydarzeniach związanych z Olimpiadą Wiedzy Ekonomicznej były zamieszczane w mediach. Zaowocowało to m.in. ponad 20 wzmiankami o zawodach bieżącej edycji w mediach elektronicznych, m.in.: PAP – serwis Nauka w Polsce, Onet.pl, NBPortal i Polska.pl (szczegóły na stronie internetowej Olimpiady: www.pte.pl/owe – w zakładce „OWE w mediach”).

Zestaw pytań z zawodów I stopnia (szkolnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

I. Pytanie opisowe o charakterze ogólnym (0–20 pkt)

Do jakich konsekwencji społeczno-gospodarczych może doprowadzić kontynuacja obecnych tendencji zmian klimatu Ziemi i co czynić, aby zapobiec ich katastrofalnym następstwom? Przedstaw własną propozycję, w jaki sposób zapewnić przyszłym pokoleniom przyjazne, niezbędne im do życia i pracy środowisko naturalne.

II. Zadanie z podstaw ekonomii (0–10 pkt)

Rynkowa funkcja podaży pewnego rodzaju baterii dana jest wzorem $q = 36 + 2p$, natomiast funkcja popytu $q = 114 - 4p$, gdzie: q – liczba baterii (w mln szt.), p – cena baterii (w zł).

1. Narysuj funkcje popytu (D) i podaży (S). (1 pkt)
2. Oblicz cenę i ilość równowagi. (1 pkt)
Pod naciskiem ekologów rząd wprowadza opłatę produktową pobieraną od producentów w wysokości 2,00 zł/szt.
3. Oblicz nową cenę równowagi i ilość równowagi. (2 pkt)
4. Oblicz należną państwu opłatę produktową. (2 pkt)
5. Jak będzie wyglądać rozkład obciążenia opłatą produktową pomiędzy nabywcami i sprzedawcami? Odpowiedź krótko uzasadnij. (4 pkt)

III. Pytania testowe – w każdym pytaniu zaznacz jedną prawidłową odpowiedź. (0–70 pkt)

1. Pojęcie rzadkości w teorii ekonomii:

- [A] jest synonimem ubóstwa
- [B] znajduje zastosowanie wobec wszystkich społeczeństw we wszystkich krajach

- [C] znajduje zastosowanie tylko wobec społeczeństw, w których występuje niewystarczająca ilość zasobów naturalnych
- [D] nie byłoby stosowane, gdybyśmy mieli do czynienia z pełnym zatrudnieniem

2. Przesunięcie krzywej podaży w lewo oznacza:

- [A] zwiększenie wielkości podaży przy każdej cenie
- [B] niższą cenę w stosunku do każdej wielkości podaży przed zmianą położenia krzywej
- [C] wyższą cenę w stosunku do każdej wielkości podaży przed zmianą położenia krzywej
- [D] żadna z powyższych odpowiedzi nie jest prawidłowa

3. Równowaga konsumenta występuje w sytuacji, gdy:

- [A] nachylenie krzywej obojętności jest mniejsze niż nachylenie linii budżetu
- [B] konsument wydał wszystkie dochody, a nachylenie krzywej obojętności jest równe nachyleniu linii budżetu
- [C] konsument wydaje na zakup każdego rodzaju dobra taką samą kwotę pieniędzy
- [D] nadwyżka konsumenta równa się wielkości ponoszonego przez niego wydatku na zakup koszyka dóbr i usług

4. Prawo malejących przychodów:

- [A] dotyczy tylko wielkości produkcji, dla której koszt krańcowy jest ujemny
- [B] nie dotyczy przedsiębiorstw będących monopolistami
- [C] wynika ze stałości nakładów niektórych czynników wytwórczych
- [D] może nie występować w krótkim okresie

5. Utarg przeciętny w monopolu ma wartości:
- [A] wyższe niż utarg krańcowy
  - [B] wyższe niż utarg całkowity
  - [C] dodatnie, ale mniejsze niż utarg krańcowy
  - [D] nie można tego określić bez dodatkowych informacji
6. Przeciętne koszty stałe:
- [A] zawsze maleją wraz ze wzrostem wielkości produkcji
  - [B] podobnie jak koszt stały nie zmieniają się wraz ze wzrostem wielkości produkcji
  - [C] informują o wysokości kosztu stałego przypadającego na 1 zł utargu
  - [D] osiągają minimum dla tej samej wielkości produkcji, przy której przeciętne koszty całkowite osiągają minimum
7. Przedsiębiorstwo będzie maksymalizowało zysk z prowadzonej działalności, gdy:
- [A] produkt przeciętny będzie maksymalny
  - [B] koszt krańcowy będzie minimalny
  - [C] produkt krańcowy będzie równy zero
  - [D] żadna z powyższych odpowiedzi nie jest prawidłowa
8. Którego z poniższych dóbr nie można uznać za dobro pośrednie?
- [A] mleko w proszku wykorzystywane w produkcji lodów waniliowych
  - [B] energia elektryczna zużyta w zakładzie fryzjerskim
  - [C] rower górski dla pięciolatka od św. Mikołaja
  - [D] komplet garnków ze stali nierdzewnej w restauracji meksykańskiej
9. Keynesowska funkcja konsumpcji ilustruje zależność pomiędzy wielkością konsumpcji a:
- [A] wysokością rynkowej stopy procentowej
  - [B] posiadanymi realnymi aktywami
  - [C] inwestycjami
  - [D] całkowitym dochodem rozporządzalnym ludności
10. Jaka polityka monetarna jest zalecana w okresie recesji?
- [A] restrykcyjna
  - [B] stałej aprecjacji kursu waluty krajowej
  - [C] drogiego pieniądza
  - [D] ekspansywna
11. Do nasilenia procesów inflacyjnych może przyczyniać się:
- [A] wzrost skłonności do oszczędzania
  - [B] zwiększenie podaży pieniądza
  - [C] redukcja wydatków rządowych
  - [D] spadek prywatnych inwestycji
12. Które z poniższych działań państwa można uznać za automatyczne stabilizatory koniunktury?
- [A] progresywny system podatkowy
  - [B] program robót publicznych
  - [C] operacje otwartego rynku
  - [D] dotacje dla przedsiębiorstw z branży wysokich technologii
13. Jeżeli rynkowa stopa procentowa rośnie, to:
- [A] spadnie wielkość planowanych inwestycji w przedsiębiorstwach
  - [B] wzrośnie wielkość planowanych inwestycji w przedsiębiorstwach
  - [C] nie ma ona wpływu na wielkość planowanych inwestycji w przedsiębiorstwach, jeśli źródłem ich finansowania są zyski zatrzymane
  - [D] spadnie tylko wielkość planowanych inwestycji w przedsiębiorstwach, których okres ekonomicznego użytkowania jest krótki
14. Trwała (naturalna) stopa bezrobocia:
- [A] odnosi się wyłącznie do osób w wieku produkcyjnym
  - [B] wynika ze strukturalnego charakteru bezrobocia
  - [C] może zostać zmniejszona jedynie przez zwiększenie popytu globalnego do poziomu zapewniającego pełne zatrudnienie
  - [D] jest uzależniona wyłącznie od wielkości bezrobocia koniunkturalnego
15. „Podaż pieniądza jest głównym czynnikiem określającym zmiany nominalnego PKB”. Która szkoła w teorii ekonomii sformułowała powyższe założenie?
- [A] monetaryzm
  - [B] keynesizm
  - [C] ekonomia podażowa
  - [D] ekonomia klasyczna

16. Cła są dochodami:
- [A] Głównego Urzędu Cel
  - [B] ministra finansów
  - [C] budżetu państwa
  - [D] budżetu właściwego samorządu terytorialnego
17. Podatkiem „Belki” określa się potocznie:
- [A] podatek VAT obciążający artykuły dla niemowląt
  - [B] podatek leśny, którym jest obciążane drewno wycinane przemysłowo
  - [C] podatek naliczany przy sprzedaży nieruchomości
  - [D] podatek od zysków osiągniętych na rynku kapitałowym
18. Złamaniem dyscypliny finansów publicznych jest:
- [A] udzielenie zamówienia publicznego wykonawcy, który nie został wybrany w trybie określonym w przepisach o zamówieniach publicznych
  - [B] niewykonanie zobowiązania jednostki sektora finansów publicznych, którego skutkiem jest zapłata odsetek, kar lub opłat
  - [C] wydatkowanie dotacji niezgodnie z przeznaczeniem
  - [D] wszystkie powyższe odpowiedzi są prawidłowe
19. Do podstawowych praw i obowiązków komandytariusza należy:
- [A] odpowiedzialność wobec wierzycieli całym swoim majątkiem oraz prawo do udziału w zyskach i stratach spółki
  - [B] odpowiedzialność wobec wierzycieli do sumy komandytowej oraz prawo do reprezentowania spółki
  - [C] odpowiedzialność wobec wierzycieli do sumy komandytowej, prawo do reprezentowania spółki jedynie jako pełnomocnik oraz prawo do udziału w zyskach i stratach spółki
  - [D] odpowiedzialność wobec wierzycieli całym swoim majątkiem, prawo do reprezentowania spółki jedynie jako pełnomocnik oraz prawo do udziału w zyskach i stratach spółki
20. Które ze stwierdzeń dotyczących karty kredytowej jest prawidłowe?
- [A] umożliwia wypłatę gotówki z bankomatu
  - [B] można z niej korzystać tylko w kraju wydawcy karty
  - [C] wydawana jest wyłącznie przez bank, który prowadzi rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy posiadacza karty
  - [D] nie może być wydawana firmom z sektora małych i średnich przedsiębiorstw
21. Pewna rodzinna firma sprzedaje wełniane bambosze po 25 zł za parę. Jednostkowe koszty zmienne produkcji wynoszą 15 zł. Wiadomo jednocześnie, że próg rentowności (*break-even point*) firma osiąga przy wielkości produkcji 500 par. Na podstawie powyższych danych oblicz koszty stałe tej firmy:
- [A] 5000 zł
  - [B] 7500 zł
  - [C] 12 500 zł
  - [D] nie da się przeprowadzić obliczeń bez dodatkowych informacji
22. Które informacje można uzyskać analizując rachunek przepływów pieniężnych przedsiębiorstwa?
- [A] wielkość zapasów
  - [B] rentowność brutto sprzedaży
  - [C] wskaźnik rotacji należności
  - [D] wielkość zapłaconych odsetek
23. Trasatem czeku jest:
- [A] zawsze bank prowadzący rachunek wystawcy czeku
  - [B] dowolna osoba fizyczna, o ile posiada tylko rachunek bieżący w banku
  - [C] wystawca czeku
  - [D] dowolna osoba fizyczna lub prawna, która jest w posiadaniu czeku
24. Parkowanie akcji to:
- [A] sposób długoterminowego inwestowania gospodarstw domowych na giełdzie, który polega na czerpaniu zysków głównie z dywidend
  - [B] rodzaj transakcji mających na celu ukrycie prawdziwej struktury akcjonariatu
  - [C] sytuacja, w której kurs akcji po silnym wzroście przechodzi do trendu bocznego
  - [D] zawieszenie notowań akcji na giełdzie w związku z dużą niestabilnością ich kursu

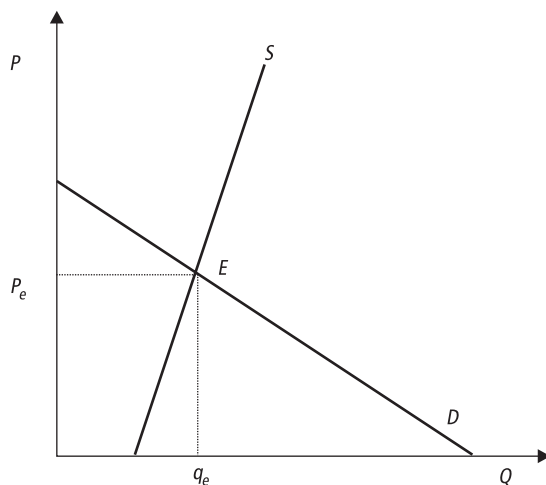
25. Współczynnik adekwatności kapitałowej:
- [A] jest to stosunek wielkości funduszy własnych netto banku do aktywów ważonych ryzykiem
  - [B] informuje o poziomie stabilności finansowej banku oraz o bezpieczeństwie depozytów złożonych przez klientów
  - [C] nie powinien być niższy niż 8%
  - [D] wszystkie powyższe odpowiedzi są prawidłowe
26. Które z niżej wymienionych ubezpieczeń jest dobrowolne w naszym kraju?
- [A] ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów
  - [B] ubezpieczenie uczniów szkół od następstw nieszczęśliwych wypadków
  - [C] ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej zarządców nieruchomości za szkody wynikłe w związku z prowadzoną przez nich działalnością
  - [D] ubezpieczenie budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych
27. Jeśli pożyczkobiorca otrzymuje środki w dniu zawarcia umowy i zwraca je w następnym dniu, to jest to transakcja:
- [A] overnight
  - [B] tom/next
  - [C] spot/next
  - [D] reverse repo
28. Spółka w 2006 r. wypracowała zysk netto równy 700 tys. zł, natomiast w 2007 r. równy 900 tys. zł. Kapitał zakładowy w tym okresie był niezmienny i dzielił się na 1 mln akcji. Średnia cena akcji w 2006 r. wyniosła 10 zł, a w 2007 r. – 12 zł. Wskaźnik P/E spółki w 2007 r. względem 2006 r.:
- [A] wzrósł
  - [B] spadł
  - [C] nie zmienił się
  - [D] nie można udzielić odpowiedzi bez dodatkowych informacji
29. Jaki udział w PKB Polski stanowiły nakłady na ochronę środowiska (nakłady na środki trwałe i koszty bieżące) netto w 2006 r. ?
- [A] 0,3%
  - [B] 0,8%
  - [C] 3,4%
  - [D] 5,2%
30. Zamknięty fundusz inwestycyjny emituje:
- [A] świadectwa udziałowe
  - [B] certyfikaty inwestycyjne
  - [C] jednostki uczestnictwa
  - [D] akcje uprzywilejowane
31. Które z niżej wymienionych cech tworzą bazę osobowości w modelu „wielkiej piątki”?
- [A] ekstrawersja
  - [B] sumienność
  - [C] otwartość
  - [D] wszystkie wyżej wymienione
32. Jaką nazwę nosi teoria motywacji, według której potrzeby ludzkie są pogrupowane w trzy kategorie: egzystencji, kontaktów społecznych i rozwoju?
- [A] ERG
  - [B] racjonalnych oczekiwań
  - [C] spłaszczonej piramidy
  - [D] XYZ
33. Do głównych wad struktury liniowej zaliczamy:
- [A] naruszenie zasady jednoosobowego kierownictwa
  - [B] przeciążenie pracą kierowników
  - [C] zatarcie odpowiedzialności za podejmowane decyzje
  - [D] nadmierna specjalizacja kierowników
34. Pojęcie „wzbogacanie pracy” oznacza:
- [A] umożliwienie pracownikom korzystania ze składników majątku przedsiębiorstwa (np. telefon komórkowy, samochód)
  - [B] zapłatę dodatkowej premii za zrealizowanie zadań podstawowych przewidzianych w planie pracy i dodatkowo przydzielenie nowych obowiązków w kolejnym cyklu rozliczeniowym
  - [C] zwiększenie liczby zadań wykonywanych przez pracowników, jak i rozszerzenie ich kontroli nad stanowiskiem pracy
  - [D] uatrakcyjnienie czasu pracy poprzez umożliwienie pracownikom wykonywania w ciągu dnia swoich ulubionych zajęć w trakcie przerw regulaminowych

35. *Just in time to:*

- [A] metoda zarządzania zapasami opracowana i wdrożona przez firmę Nike
- [B] metoda normowania czasu pracy przedstawicieli handlowych
- [C] bezmagazynowy i bezzapasowy system zaopatrzenia
- [D] uproszczony system okresowych przeglądów infrastruktury IT

Rozwiązanie zadania z podstaw ekonomii:

1. Narysuj funkcje popytu (D) i podaży (S). (1 pkt)

D – popyt, S – podaż, E – punkt równowagi rynkowej, P – cena, Q – ilość, p_e – cena równowagi rynkowej, q_e – ilość równowagi rynkowej.

2. Oblicz cenę i ilość równowagi. (1 pkt)

Warunkiem równowagi rynkowej jest zrównanie wielkości popytu z wielkością podaży, co oznacza, że przy cenie równowagi ilość, którą nabywcy są skłonni i mogą kupić, jest równa ilości, którą sprzedawcy oferują na rynku. Równowaga rynkowa występuje w punkcie przecięcia krzywej popytu i krzywej podaży, a zatem porównując obydwa równania, otrzymujemy:

$$36 + 2p = 114 - 4p$$

Cena równowagi rynkowej (p_e) wynosi 13 zł.

Ilość równowagi rynkowej (q_e) wynosi 62 mln szt.

Pod naciskiem ekologów rząd wprowadza opłatę produktową pobieraną od producentów w wysokości 2,00 zł/szt.

3. Oblicz nową cenę równowagi i ilość równowagi. (2 pkt)

Wprowadzenie opłaty produktowej pobieranej od producentów jest rodzajem podatku od ilości. Funkcja podaży przesunie się w górę (w lewo) o wysokość opłaty produktowej. Wynika to z tego, że producenci chcą otrzymywać taką samą cenę netto po wprowadzeniu opłaty produktowej jak poprzednio (innymi słowami: dla każdej oferowanej ilości cena rynkowa, której żąda producent, musi być większa od ceny wyjściowej o wysokość opłaty produktowej). Nowa funkcja podaży będzie miała postać: $q' = 36 + 2(p' - 2)$, natomiast krzywa popytu pozostanie niezmienną. A zatem:

$$32 + 2p' = 114 - 4p'$$

Cena równowagi rynkowej (p_e') wynosi 13,67 zł ($13 \frac{2}{3}$ zł).

Ilość równowagi rynkowej (q_e') wynosi 59,33 mln szt. ($59 \frac{1}{3}$ mln szt.)

4. Oblicz należną państwu opłatę produktową*. (2 pkt)

Wpływy państwa z tytułu opłaty produktowej wyniosą 118,66 mln zł ($q_e' * 2 \text{ zł} = 59,33 \text{ mln szt.} \times 2,00 \text{ zł/szt.}$).

5. Jak będzie wyglądać rozkład obciążenia opłatą produktową pomiędzy nabywcami i sprzedawcami? Odpowiedź krótko uzasadnij. (4 pkt)

Cena rynkowa wzrośnie z 13 zł do ok. 13,67 zł ($13 \frac{2}{3}$ zł). Nowy poziom produkcji zapewniający równowagę rynkową obniży się z 62 mln szt. do 59,33 mln szt. ($59 \frac{1}{3}$ mln szt.). Sprzedawcy (producenci) zapłacą większą część opłaty produktowej, gdyż otrzymają więcej tylko o ok. 0,67 zł ($\frac{2}{3}$ zł), zamiast 2 zł. Skutki wprowadzenia opłaty produktowej obciążą zatem w większym stopniu producentów (sprzedawców), gdyż podaż jest relatywnie bardziej nieelastyczna cenowo niż popyt.

opracował: Grzegorz Wałęga

Prawidłowe odpowiedzi do pytań testowych:

1. B; 2. C; 3. B; 4. C; 5. A; 6. A; 7. D; 8. C; 9. D; 10. D; 11. B; 12. A; 13. A; 14. B; 15. A; 16. C; 17. D; 18. D; 19. C; 20. A; 21. A; 22. D; 23. A; 24. B; 25. D; 26. B; 27. A; 28. B; 29. C; 30. B; 31. D; 32. A; 33. B; 34. C; 35. C.

Zestaw pytań z zawodów II stopnia (okręgowych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

I. Pytanie opisowe o charakterze ogólnym. (0–20 pkt)

Omów znaczenie środowiska naturalnego dla rozwoju gospodarczego oraz przedstaw jego wpływ na zróżnicowanie regionalne Polski.

II. Pytanie sprawdzające rozumienie artykułu. (0–20 pkt)

Na podstawie załączonego artykułu M. Szczepaniuka pt. *Klimat zachwieje gospodarką* z „Gazety Prawnej” nr 177 (2299) z 10.09.2008 r. (tekst artykułu można pobrać z witryny www.gazetaprawna.pl) omów znaczenie celów ekologicznych w strategiach przedsiębiorstw oraz ich rolę w budowaniu długookresowej przewagi konkurencyjnej.

III. Pytania testowe – w każdym pytaniu zaznacz jedną prawidłową odpowiedź. (0–60 pkt.)

1. Posługując się granicą możliwości produkcyjnych, pojawienie się bezrobocia można wyrazić jako:
[A] przesunięcie całej granicy możliwości produkcyjnych w lewo (w dół)
[B] ruch po krzywej możliwości produkcyjnych w prawo (w dół)
[C] przesunięcie całej granicy możliwości produkcyjnych w prawo (w górę)
[D] przejście do punktu położonego poniżej granicy możliwości produkcyjnych
2. Użyteczność całkowita:
[A] określa całkowitą wartość rynkową zakupionych dóbr lub usług
[B] stanowi łączny wydatek konsumenta na zakup dobra lub usługi
[C] jest sumą wartości użytkowych skonsurowanych jednostek dobra lub usługi
[D] określa łączne korzyści, jakie osiąga konsument ze skonsurowanych jednostek dobra lub usługi
3. Co stałoby się z rynkiem telewizorów LCD w Korei, gdyby Kanada wprowadziła cła antidumpingowe na telewizory importowane z Korei (*ceteris paribus*)?
[A] spadłaby ilość równowagi rynkowej
[B] wzrósłby popyt
[C] cena równowagi ustaliłaby się na wyższym poziomie
[D] wzrosłaby wielkość popytu
4. Które z poniższych stwierdzeń jest prawdziwe?
[A] paradoks Giffena dotyczy dóbr podstawowych, których udział w wydatkach gospodarstw domowych jest relatywnie niewielki
[B] prawo Engla stwierdza, że wraz ze wzrostem dochodu wydatki na żywność gospodarstw domowych rosną procentowo szybciej niż dochód
[C] jeżeli wartość bezwzględna współczynnika dochodowej elastyczności popytu na pewne dobro podrzędne wynosi 0,45, to popyt na nie zmienia się w odwrotnym kierunku niż zmiana dochodu
[D] dobra podstawowe to dobra, które są relatywnie niedrogie
5. W którym z niżej opisanych przypadków popyt jest elastyczny?
[A] spadek ceny wywoła spadek utargu całkowitego
[B] wzrost ceny nie wywoła zmiany utargu całkowitego
[C] spadek ceny wywoła wzrost utargu całkowitego
[D] wartość bezwzględna współczynnika cenowej elastyczności popytu jest większa od 0

6. Parki narodowe są przykładem dobra mieszanego, ponieważ charakteryzuje je:
- [A] możliwość wyłączenia z konsumpcji i brak konkurencyjności
  - [B] możliwość wyłączenia z konsumpcji i konkurencyjność
  - [C] niemożliwość wyłączenia z konsumpcji i brak konkurencyjności
  - [D] niemożliwość wyłączenia z konsumpcji i konkurencyjność
7. Krzywa popytu na produkty firmy działającej na rynku doskonałej konkurencji:
- [A] jest tożsama z krzywą popytu rynkowego
  - [B] pokrywa się z funkcją utargu krańcowego
  - [C] jest ujemnie nachylona
  - [D] pokrywa się z krzywą kosztu krańcowego
8. Dyskryminacja cenowa (różnicowanie cen) ma miejsce wówczas, gdy monopolista sprzedaje ten sam produkt:
- [A] po cenach maksymalnych
  - [B] w tym samym miejscu i czasie po różnych cenach
  - [C] po cenach niższych od przeciętnych kosztów produkcji
  - [D] tylko klientom na rynku krajowym
9. Którego z poniższych elementów nie uwzględnia się przy obliczaniu PKB?
- [A] dochodów netto z własności za granicą
  - [B] inwestycji
  - [C] eksportu netto
  - [D] wydatków państwa
10. Zgodnie z ujęciem Keynesa recesja może być skutkiem:
- [A] zmniejszenia eksportu
  - [B] zmniejszenia oszczędności
  - [C] zmniejszenia podatków
  - [D] wzrostu krańcowej rentowności kapitału
11. Krzywa, która obrazuje różne kombinacje dochodu i stopy procentowej, przy których rynek dóbr i usług znajduje się w równowadze, jest określana jako:
- [A] LM
  - [B] AD
  - [C] AS
  - [D] IS
12. Restrykcyjna polityka fiskalna prowadzi do:
- [A] wzrostu produkcji i wzrostu cen
  - [B] wzrostu produkcji i spadku cen
  - [C] spadku produkcji i spadku cen
  - [D] spadku produkcji i wzrostu cen
13. Deficyt budżetowy wynikający z działania automatycznych stabilizatorów koniunktury to deficyt:
- [A] czysty
  - [B] strukturalny
  - [C] cykliczny
  - [D] klasyczny
14. Taksflacja przyczynia się do:
- [A] ograniczenia deficytu budżetowego
  - [B] wzrostu wydatków budżetowych
  - [C] wzrostu deficytu handlowego
  - [D] zwiększenia wydatków konsumpcyjnych
15. W przypadku wejścia Polski do strefy euro ustalenie kursu wymiany 1 zł na euro na niższym poziomie niż średniokresowy kurs równowagi byłoby niekorzystne dla:
- [A] importerów
  - [B] budżetu państwa
  - [C] eksporterów
  - [D] osób, które utrzymują oszczędności w euro
16. Które z poniższych stwierdzeń nie jest prawdziwe w odniesieniu do produktu strukturyzowanego?
- [A] jego cechą charakterystyczną jest to, że zawsze odzwierciedla strukturę transakcji na danym rynku
  - [B] jest to instrument finansowy, który powstaje z połączenia obligacji zerokuponowej z opcją
  - [C] może dawać 100-procentową gwarancję ochrony zainwestowanego kapitału przy niemal nieograniczonym poziomie zysku
  - [D] daje możliwość inwestycji na rynkach surowców bez fizycznego zaangażowania
17. Jeżeli inwestor kupuje instrument finansowy na jednym rynku z zamiarem jego jednoczesnej sprzedaży po wyższej cenie na drugim rynku, to taka transakcja nosi nazwę:
- [A] arbitraż
  - [B] hedging
  - [C] spekulacja
  - [D] reverse repo
18. Wartość udzielonych kredytów gotówkowych dla gospodarstw domowych w bilansie banku komercyjnego wykazywana jest w:
- [A] aktywach
  - [B] pasywach
  - [C] kapitałach własnych
  - [D] rozliczeniach międzyokresowych czynnych

19. Który z niżej wymienionych rodzajów obligacji skarbowych skierowanych do inwestorów indywidualnych nie jest emitowany w Polsce?
- [A] dwuletnie obligacje o stałym oprocentowaniu
  - [B] czteroletnie obligacje indeksowane stopą inflacji
  - [C] pięcioletnie obligacje o zmiennym oprocentowaniu
  - [D] dziesięcioletnie obligacje oszczędnościowe
20. Proces harmonizacji podatków w Unii Europejskiej dotyczy:
- [A] stawek podatku od nieruchomości
  - [B] podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych
  - [C] skali podatkowej podatku dochodowego od osób fizycznych
  - [D] żadna z powyższych odpowiedzi nie jest prawidłowa
21. Co miałby obciążać podatek Tobina?
- [A] zyski z lokat terminowych zakładanych w rajach podatkowych
  - [B] spekulacyjne transakcje walutowe
  - [C] emisję zanieczyszczeń elektromagnetycznych (szumy radiowe) przez sieci telefonii mobilnej
  - [D] nadmierną emisję CO₂ w spalinach pojazdów mechanicznych
22. Które z poniższych stwierdzeń dotyczących czeku jest prawdziwe?
- [A] można zastrzec oprocentowanie dla posiadacza czeku
  - [B] czeku nie można poręczyć
  - [C] za zapłatę czeku odpowiada tylko bank (trasat)
  - [D] możliwa jest realizacja czeku po upływie 10 dni od daty jego wystawienia, o ile go nie odwołano
23. Wystawca opcji sprzedaży oczekuje:
- [A] wzrostu cen akcji
  - [B] spadku cen akcji
  - [C] utrzymania ceny akcji na dotychczasowym poziomie
  - [D] cena akcji dla wystawcy opcji nie ma znaczenia, ponieważ w momencie zawarcia transakcji otrzymał on od nabywcy premię opcyjną
24. Reasekuracja:
- [A] pozwala na terytorialną dywersyfikację przyjętych rodzajów ryzyka
  - [B] umożliwia zmniejszenie maksymalnej wielkości pojedynczego ryzyka, które może przyjąć zakład ubezpieczeń
  - [C] pozwala na przeniesienie odpowiedzialności na ubezpieczającego
  - [D] pozwala na przeniesienie odpowiedzialności na ubezpieczonego
25. Do zadań Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego należy zaspokajanie roszczeń z tytułu:
- [A] szkód wyrządzonych przez lekarza w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych, o ile doszło do poważnego rozstroju zdrowia
  - [B] alimentów, w sytuacji gdy nie ustalono tożsamości jednego z rodziców
  - [C] szkód powstałych na osobie, w sytuacji gdy nie ustalono tożsamości sprawcy wypadku (posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego)
  - [D] umów z otwartym funduszem emerytalnym, w przypadku ogłoszenia jego upadłości
26. Prakseologia to:
- [A] dziedzina badań naukowych zajmująca się usuwaniem niesprawności w ludzkich działaniach
  - [B] nauka o stosowanych w ekonomii procedurach badawczych
  - [C] rodzaj badań porównawczych w zakresie historycznych praktyk stosowanych w najlepszych w danej branży przedsiębiorstwach
  - [D] zbiór przepisów określających prawa i obowiązki pracowników związane z wykonywaniem czynności służbowych
27. Osoba, która potrafi oddziaływać na zachowanie innych bez uciekania się do autorytetu formalnego lub zajmowanej pozycji, to:
- [A] dyrektor
  - [B] menedżer
  - [C] przywódca
  - [D] biznesmen
28. Mystery shopping to:
- [A] sposób zaopatrzenia małych sklepów odzieżowych polegający na zakupie końcówek serii markowej odzieży od znanych kreatorów mody
  - [B] nowy trend w handlu detalicznym polegający na lokowaniu sklepów wielkopowierzchniowych w centrach miast
  - [C] strategia stosowana przy wrogich przejęciach firm
  - [D] metoda badania poziomu obsługi klientów w instytucjach finansowych

29. Zarządzanie przez wyjątki polega na:
- [A] podejmowaniu decyzji przez kierownictwo jedynie w sytuacji, gdy konieczna jest zmiana długookresowej strategii przedsiębiorstwa
  - [B] koncentrowaniu się jedynie na odchyleniach od przyjętych planów i wzorców
  - [C] delegowaniu na zespół ekspertów odpowiedzialności za podejmowanie powtarzalnych decyzji
  - [D] wyłączeniu z procesu podejmowania decyzji osób niekompetentnych
30. Diagram (wykres) Gantta może znaleźć zastosowanie w planowaniu:
- [A] realizacji jedynie dużych projektów z branży IT
  - [B] wyłącznie działalności dewelopera na rynku nieruchomości komercyjnych
  - [C] tylko produkcji masowej kapsli do butelek
  - [D] wszystkich typów działalności przedsiębiorstwa

Przykładowy schemat odpowiedzi na pytanie opisowe o charakterze ogólnym:

I. Wybrane aspekty teoretyczne:

- a) znaczenie środowiska naturalnego w procesach produkcji i konsumpcji,
- b) główne założenia modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- c) polityka regionalna a budowanie spójności ekonomicznej,
- d) rola państwa w przeciwdziałaniu efektom zewnętrznym i błędom rynku.

II. Wybrane aspekty empiryczne:

- a) wpływ ograniczoności zasobów środowiska naturalnego na długookresowe tempo rozwoju,
- b) instytucje i instrumenty polityki ekologicznej i ich wpływ na rozwój regionalny Polski,
- c) sposoby finansowania nakładów na ochronę środowiska i ich efektywność ekonomiczną,
- d) społeczne i gospodarcze skutki różnic jakości środowiska naturalnego w Polsce.

III. Własna ocena i wnioski:

- a) ocena polityki gospodarczej w zakresie realizacji w Polsce strategii zrównoważonego rozwoju gospodarczego,
- b) główne wyzwania dla polityki regionalnej w Polsce w XXI wieku,
- c) szanse i zagrożenia wynikające ze zróżnicowania walorów przyrodniczych Polski na tle Unii Europejskiej,
- d) propozycje pożądanych zmian polityki ekologicznej w warunkach globalizacji.

Przykładowy schemat odpowiedzi na pytanie sprawdzające rozumienie artykułu:

I. Wybrane aspekty teoretyczne:

- a) rola elementów środowiskowych we współczesnych metodach zarządzania przedsiębiorstwem,
- b) ryzyko i odpowiedzialność jako nieodłączne cechy biznesu,
- c) benchmarking ekologiczny i społeczna odpowiedzialność biznesu jako sposób na zwiększenie konkurencyjności w dobie globalizacji,
- d) korzyści i koszty systemu zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie.

II. Analiza głównych tez artykułu:

- a) identyfikacja głównych ryzyk związanych ze zmianami klimatycznymi,
- b) wpływ zmian klimatycznych na działalność przedsiębiorstw z różnych gałęzi gospodarki,
- c) konsekwencje przeobrażeń klimatu dla budowania długookresowej przewagi konkurencyjnej.

III. Własna ocena i wnioski:

- a) ekologiczne i ekonomiczne efekty stosowania strategii prośrodowiskowych,
- b) ocena świadomości krótko- i długookresowych skutków zmian klimatycznych przez polskie przedsiębiorstwa,
- c) perspektywy poszukiwania przez przedsiębiorstwa innowacyjnych rozwiązań związanych z ochroną środowiska naturalnego.

opracował: Grzegorz Wałęga

Prawidłowe odpowiedzi do pytań testowych:

1. D; 2. D; 3. D; 4. C; 5. C; 6. D; 7. B; 8. B; 9. A; 10. A; 11. D; 12. C; 13. C; 14. A; 15. C; 16. A; 17. A; 18. A; 19. C; 20. D; 21. B; 22. D; 23. A; 24. A; 25. C; 26. A; 27. C; 28. D; 29. B; 30. D.

Z życia PTE i OWE

7 października 2008 r. – seminarium „Dokąd zmierza światowa gospodarka?”

Seminarium pt. „Dokąd zmierza światowa gospodarka?” odbyło się w warszawskim Hotelu HYATT z udziałem prof. Josepha Stiglitz, laureata nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii oraz wielu znamienitych osobistości, reprezentujących partnerów konferencji oraz świat nauki i praktyki gospodarczej (fot. 1). PTE dzięki zaangażowaniu członków Klubu Olimpijczyka, zrzeszającego osoby związane z Olimpiadą Wiedzy Ekonomicznej, a zwłaszcza dzięki pomysłowości Marcina Dwórnika – zwycięzcy XV OWE, było partnerem organizacyjnym tego ważnego seminarium.

9–11 października 2008 r. – XIV Polskie Forum Finansowe „Twoje pieniądze”

W Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie odbyło się XIV Polskie Forum Finansowe „Twoje pieniądze” i Targi „Twoje pieniądze 2008”. Program edukacyjny „Twoje pieniądze 2008” obejmował informacje o rynku bankowym, ubezpieczeniowym i kapitałowym, przyszłości giełd i rynku giełdowym oraz o możliwościach inwestowania i funduszach inwestycyjnych (fot. 2). Po raz pierwszy w części Forum dotyczącej edukacji wzięli udział: prezes PTE prof. Elżbieta Mączyńska, przedstawiciele Klubu Przedsiębiorców i Ekspertów PTE oraz Klubu Olimpijczyka.

13 października 2008 r. – III Forum Myśli Strategicznej pt. „Transnarodowe korporacje. Wyzwania XXI wieku”

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne wspólnie z Polskim Towarzystwem Współpracy z Klubem Rzymskim zorganizowało III Forum Myśli Strategicznej nt. „Transnarodowe korporacje. Wyzwania XXI wieku” (fot. 3).

22 października 2008 r. – Forum Funduszy Inwestycyjnych 2008

Forum Funduszy Inwestycyjnych 2008 zorganizowane zostało przez Izbę Zarządzających Funduszami i Aktywami w Warszawie (fot. 4). Organizatorzy zaprosili do dyskusji o problematyce edukacji i inwestowania przedstawicieli teorii i praktyki gospodarowania, w tym prezes PTE prof. Elżbietę Mączyńską.

FOT. 1

FOT. 2

FOT. 3

FOT. 4

FOT. 5

FOT. 6

FOT. 7

FOT. 8

23 października 2008 r. – konwersatorium z cyklu „Czwartki u Ekonomistów” w Gdańsku

Kolejne konwersatorium z cyklu „Czwartki u Ekonomistów”, nt. „Aktualna kondycja gospodarki światowej jako wyzwanie dla polskiej polityki monetarnej”, zorganizowane zostało w Gdańsku przez tamtejszy Oddział PTE (fot. 5).

24 i 25 października 2008 r. – konferencja nt. „Polska i regiony – perspektywy rozwoju w XXI wieku”

W Warszawie odbyła się ważna międzynarodowa konferencja Klubu Rzymskiego, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, zrealizowana w ramach programu pt. „Węzły gordyjskie XXI wieku” (*The Gordian Knots Programme*), z udziałem wybitnych ekonomistów i regionalistów europejskich, w tym członków Klubu Rzymskiego (fot. 6).

28 października 2008 r. – seminarium Klubu Przedsiębiorców i Ekspertów PTE

W ramach seminarium zorganizowano prezentację nt. „Perspektywa edukacji dla nauczycieli” oraz zaplanowano następne działania (fot. 7).

6 listopada 2008 r. – konwersatorium z cyklu „Czwartki u Ekonomistów”

Kolejne konwersatorium z cyklu „Czwartki u Ekonomistów”, nt. „Strategia i reformy wobec kryzysu – jakich zmian potrzebujemy dziś i jutro?”, moderował Marek Misiak, redaktor „Nowego Życia Gospodarczego” i „Rynku Kapitałowego” (fot. 8). Do debaty wprowadzili: prof. Elżbieta Mączyńska (prezes PTE), prof. Barbara Błaszczyk (CASE), dr Roman Dolczewski (PTE), dr Maciej Krzak (CASE), dr Łukasz Tarnawa (wicedyrektor Biura Analiz i Strategii PKO BP) oraz prof. Andrzej Wernik (członek Rady Naukowej PTE).

18 listopada 2008 r. – konkurs „Mikroprzedsiębiorca roku 2008” i seminarium z okazji Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości w Polsce

Konkurs o tytuł „Mikroprzedsiębiorca roku 2008” jest kolejną edycją konkursu, w którym członkiem kapituły jest prezes PTE prof. Elżbieta Mączyńska. Kolejny też raz uroczyste jego rozstrzygnięcie odbyło się na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

W tym samym dniu dr inż. Andrzej Muszyński uczestniczył w seminarium z okazji Światowego

Tygodnia Przedsiębiorczości w Polsce nt. „Jak rozwijać w Polsce środowisko społeczne sprzyjające przedsiębiorczości młodych”, zorganizowanym w warszawskiej rezydencji Ambasadora Wielkiej Brytanii.

20 listopada 2008 r. – Jubileusz 90. urodzin Profesora Jana Lipińskiego

Jubileusz 90. urodzin Profesora Jana Lipińskiego, honorowego członka PTE, wieloletniego przewodniczącego Rady Naukowej PTE, połączono ze specjalnym seminarium naukowym, na którym przedstawiona została publikacja pt. *O kształtowaniu ładu gospodarczego*, którą PTE wydało dla uczczenia Jubilata (fot. 9).

FOT. 9

26 listopada 2008 r. – seminarium Klubu Przedsiębiorców i Ekspertów PTE

Seminarium poświęcone zostało tematyce: „Dochodzenie rozczeń między przedsiębiorcami, windykacje, elastyczne strategie inwestycyjne” (fot. 10).

FOT. 10

27 listopada 2008 r. – seminarium Rady Naukowej PTE

Seminarium Rady Naukowej PTE nt. „Obecny kryzys finansowy i jego skutki”, na którym wprowadzenie do dyskusji pt. „Czy wlatujący orzeł złapie grypę amerykańską?” przedstawił dr Krzysztof Rybiński – partner Ernst & Young (fot. 11).

FOT. 11

28 i 29 listopada 2008 r. – posiedzenie Zarządu Krajowego PTE oraz narada dyrektorów biur zarządów oddziałów PTE w Lesznie koło Warszawy

Dwudniowe posiedzenie Zarządu Krajowego PTE powiązane z naradą dyrektorów biur zarządów oddziałów PTE, kontynuując obrady w Lesznie koło Warszawy (fot. 12).

FOT. 12

9 grudnia 2008 r. – posiedzenie kapituły Ogólnopolskiego Rankingu Szkół Ponadgimnazjalnych

Posiedzenie kapituły rankingu na bazie olimpiad, w której Komitet Główny Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej reprezentuje dr inż. Andrzej Muszyński, wiceprzewodniczący Komitetu Głównego, tym razem odbyło się w pałacyku rektorskim Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W posiedzeniu, obok przewodniczących komitetów głównych olimpiad przedmiotowych, uczestniczył wiceminister edukacji narodowej prof. Zbigniew Marciniak – wcze-

FOT. 13

FOT. 14

FOT. 15

FOT. 16

śniej wieloletni wiceprzewodniczący Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Matematycznej.

11 grudnia 2008 r. – konwersatorium z cyklu „Czwartki u Ekonomistów”

Kolejne konwersatorium z cyklu „Czwartki u Ekonomistów” – tym razem nt. „Czy zmierzamy do ładu społeczno-ekologicznego gospodarki rynkowej?” – odbyło się z udziałem: prof. Marii Jarosz, dr. Piotra Pysza, prof. Tadeusza Kowalika i prof. Zdzisława Sadowskiego (fot. 13).

17 grudnia 2008 r. – Jubileusz 60-lecia Oddziału PTE we Wrocławiu

Jubileusz 60-lecia Oddziału PTE we Wrocławiu, podczas którego wiceprezes PTE dr Artur Pollok wręczył prof. Marii Cieślak Złotą Odznakę Honorową PTE z Wieńcem, zaś dr. Tomaszowi Gawłowi i prof. Andrzejowi Graczykowi Złote Odznaki Honorowe PTE nadane przez Zarząd Krajowy PTE (fot. 14).

17 grudnia 2008 r. – posiedzenie Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

Podczas posiedzenia Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej, któremu przewodniczył prof. Stanisław Owsiak, dokonano podsumowania zawodów I stopnia (szkolnych) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej (fot. 15).

8 stycznia 2009 r. – zawody II stopnia (okręgowe) XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

W całym kraju o godz. 11.00 uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, wyłonieni w zawodach I stopnia – szkolnych XXII Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej, startowali w zawodach II stopnia – okręgowych (fot. 16).

28 stycznia 2009 r. – posiedzenie Rady Sponsorów oraz Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej

Posiedzenie Rady Sponsorów oraz Komitetu Głównego Olimpiady Wiedzy Ekonomicznej pozwoliło na zatwierdzenie hasła XXIII OWE i listy finalistów XXII OWE (fot. 17).

16 lutego 2009 r. – IV Forum Myśli Strategicznej pt. „Węzły gordyjskie świata”

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne wspólnie z Polskim Towarzystwem Współpracy z Klubem Rzymskim zorganizowało IV Forum Myśli Strategicznej, pt. „Węzły gordyjskie świata” (fot. 18).

19 lutego 2009 r. – uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej na domu, w którym mieszkał Profesor Czesław Bobrowski

W Warszawie, przy ul. Śmiałej 36 dokonano uroczystego odsłonięcia tablicy pamiątkowej na domu, w którym mieszkał Profesor Czesław Bobrowski, wybitny ekonomista, honorowy prezes PTE, twórca powojennego „Trzyletniego planu odbudowy” oraz reformator polskiej gospodarki (fot. 19). Uroczystość odbyła się z udziałem prezesa PTE prof. Elżbiety Mączyńskiej, honorowego prezesa PTE prof. Zdzisława Sadowskiego, rodziny Profesora Czesława Bobrowskiego, współpracowników i przyjaciół oraz władz dzielnicy Warszawa-Żoliborz.

FOT. 17

19 lutego 2009 r. – konferencja PTE i prezentacja książki Profesora Edwarda Łukawera pt. *O tych z najwyższej półki, czyli rzecz w sprawie naszego środowiska ekonomicznego*

Była to specjalna i szczególna konferencja PTE. Szczególna, gdyż związana z przypomnieniem wybitnych polskich ekonomistów powojennych oraz z debatą o współczesnych wyzwaniach stojących przed ekonomistami w dobie globalizacji, na kanwie książki Profesora Edwarda Łukawera pt. *O tych z najwyższej półki, czyli rzecz w sprawie naszego środowiska ekonomicznego* (fot. 20).

Dzień wcześniej delegacja PTE, SGH i INE PAN złożyła kwiaty na grobach nieżyjących już ekonomistów, którym m.in. Profesor poświęcił swoją książkę.

FOT. 18

25 lutego 2009 r. – posiedzenie Komitetu Prognoz „Polska 2000 Plus”

Posiedzenie Komitetu Prognoz „Polska 2000 Plus”, nt. „Współczesny kryzys światowej gospodarki a długofalowe implikacje rozwoju”, odbyło się w formie dyskusji nad referatem prof. Grzegorza W. Kołodki, z koreferatami, w tym honorowego prezesa PTE prof. Zdzisława Sadowskiego i prof. Michała G. Woźniaka. W tym roku Komitet obchodzi jubileusz 40-lecia.

FOT. 19

opracowali:
Andrzej Muszyński
i Artur Pollok

FOT. 20

Zarząd Krajowy Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego
ul. Nowy Świat 49, 00-042 Warszawa
tel. 022 551 54 01, 022 551 54 05, faks 022 551 54 44
www.pte.pl, e-mail: zk@pte.pl

Oddziały Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego:

Białystok, 15-732, ul. Choroszczańska 31
tel. 085 652 09 25
e-mail: ejsmont@wse.edu.pl

Bielsko-Biała, 43-309, ul. Willowa 2
tel. 033 827 92 15, tel./faks 033 827 93 39
e-mail: partship@ath.bielsko.pl

Bydgoszcz, 85-034, ul. Długa 34
tel. 052 322 65 52, faks 052 322 67 81
e-mail: sekretariat@pte.bydgoszcz.pl

Częstochowa, 42-200,
ul. Kilińskiego 32/34
tel. 034 324 97 33, 034 324 26 30
e-mail: opteczwa@onet.pl

Elbląg, 82-300, ul. Królewiecka 108
tel./faks 055 234 41 36
e-mail: wsir@elblag.com.pl

Gdańsk, 80-830, ul. Długi Targ 46/47
tel. 058 301 54 61, 058 301 99 71,
faks 058 301 52 46, e-mail: gdansk@pte.pl

Gliwice, 44-100, ul. Zwycięstwa 47
tel./faks 032 231 45 84, 032 331 30 81,
032 331 30 82, e-mail: biuro@ptegliwice.pl

Katowice, 40-129, ul. Misjonarzy Oblatów 27
tel./faks 032 259 88 78, tel. 032 259 62 79
faks 032 258 54 82, e-mail: katowice@pte.pl

Kielce, 25-406, ul. Świętokrzyska 21
Akademia Świętokrzyska, Wydział Zarządzania
i Administracji
tel. 041 349 65 28, e-mail: a.szplit@plusnet.pl

Koszalin, 75-254, ul. Franciszkańska 52
tel./faks 094 343 33 33
e-mail: czerwins@tu.koszalin.pl,
ptekoszalin@neostrada.pl

Kraków, 30-003, ul. Lubelska 21
tel. 012 634 32 59, faks 012 634 03 81
e-mail: krakow@pte.pl

Legnica, 59-220, Rynek 28
tel. 076 852 38 72
e-mail: pte.legnica@wp.pl

Lublin, 20-805, ul. Strzelecka 61
tel. 081 746 90 21
e-mail: jlobocki7@wp.pl

Łódź, 90-608, ul. Wólczańska 51
tel. 042 632 28 17, tel./faks 042 630 28 19
e-mail: lodz@pte.pl

Olsztyn, 10-117, ul. 1 Maja 13
tel. 089 527 24 49, 089 527 58 25
e-mail: pte@pteolsztyn.edu.pl

Opole, 45-082, ul. Ozimska 46a
Uniwersytet Opolski, Wydział Ekonomiczny
tel./faks 077 401 69 05, 077 401 69 06
e-mail: zmikolajewicz@poczta.onet.pl

Poznań, 61-779, ul. Klasztorna 24/25
tel. 061 852 86 91, tel./faks 061 851 90 58
e-mail: info@pte.poznan.pl

Rzeszów, 35-045, ul. Hetmańska 15
tel. 017 853 36 49, faks 017 853 38 15
e-mail: pterzeszow@poczta.onet.pl

Szczecin, 71-414, Pl. Kilińskiego 3
tel. 091 455 34 55, faks 091 455 34 71
e-mail: pte@pte.szczecin.pl

Toruń, 87-100, ul. Kopernika 21
tel. 079 337 06 19
e-mail: pte@stud.umk.pl

Wałbrzych, 58-300,
ul. Szmida 4a
tel. 074 842 62 60
e-mail: ptewch@wp.pl

Warszawa, 00-042, ul. Nowy Świat 49
tel. 022 551 54 20,
faks 022 551 54 44
e-mail: szkolenia@pteprofit.pl

Wrocław, 50-146, ul. Łaciarska 28
tel./faks 071 343 63 18
e-mail: pte-wroclaw@tlen.pl

Zielona Góra, 65-066, ul. Żeromskiego 3, skr. 165
tel. 068 327 04 19, faks 068 320 25 89
e-mail: pte@zg.pl

MECENASI OLIMPIADY WIEDZY EKONOMICZNEJ

Premier
Rzeczypospolitej Polskiej

Szef Kancelarii
Prezesa Rady Ministrów

Narodowy Fundusz Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

AGENCJA ROZWOJU PRZEMYSŁU

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

BIURO INFORMACJI KREDYTOWEJ

Centrum Edukacji Statystycznej

PKO BANK POLSKI

Polska Izba Ubezpieczeń

Stowarzyszenie Księgowych
w Polsce

Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania
im. LEONA KOŹMIŃSKIEGO

WYDAWNICTWO
NAUKOWE
PWN